

Přítomnost

ROČNÍK VII.

V PRAZE 22. ŘÍJNA 1930.

ČÍSLO 42.

Rudolf Procházka:

Marasmus mírových snah?

Nemůžeme kupředu. Společnost národů přešlapuje na místě. To byl obecný pocit letos v Ženevě. A při tom každý věděl, že nejde o nějakou vadu v organismu, že Společnost národů není vinna, že nejsou vinni ani ti lidé, kteří v ní a s ní pracují. Je to silnější než my. Není pochyby, že sbor, který má k dispozici sir Erik Drummond, je skvělý, a že tento geniální organisátor sám dovedl za deset let vykouzlit z aparátu Společnosti národů něco, o čem se nikomu ani nesnilo. Také státníci přicházející nyní po dobrém příkladu daném Chamberlainem docela pravidelně a ochotně několikrát do roka do Ženevy, nepodléhají jen tamní mírné atmosféře, nýbrž přinášejí již s sebou opravdovou dobrou vůli. Nejlépe bylo to patrné na německém ministru Curtiovi, jehož prostě nikdo nemohl podezírat z neupřímnosti. Ba i sám starý kohout Apponyi, který nikdy neodpouští a neresignuje, nehlásá zde válku a zřejmě nemíří na srdce Společnosti. Ale co je to vše platné. Všichni vůdcové jsou více či méně také vedeni. Společnost národů není jen společnost vlád. Právě v Ženevě a ze Ženevy můžeme vidět také rub demokracie. Národy nejsou, bohužel, rajskou faunou, beránek nemůže ulehnutí vedle lva a dravci zůstávají dravci, vrčí na sebe nevlídně. Národy neshromažďují se v Ženevě a nemluví po evropsku, národy se neznají a mají nepřekonatelnou fysickou potíž se vzájemným poznáním, národy vědí jen, co chtějí samy a někdy ani to ne. Dílo Společnosti národů nemůže pokračovat a mír vůbec se upevnit, poněvadž národy jsou neklidné a nemohou se usadit, něco jim schází a nevěří si.

Válka byla arci ohromnou zkušeností národů, a lidé v zákopech, kteří nejenom zkusili, co znamená, ale kteří také občas viděli se tvář v tvář s bajonety v rukou, řekli si: to bylo naposled. Musíme rozumět motivům těchto lidí. Uraželi bychom je, kdybychom si myslili, že byli proti válce jen k vůli té krvi, špíně, bídě, ukrutnosti a všemu ostatnímu neřádku, které s sebou vleče. Byli proti válce především právě proto, že poznali v nepříteli téhož člověka a zahlédli tragiku strašlivého nedorozumění — A ti lidé slyšeli evangelium z Ameriky o svobodě, o rovnosti a bratrství všech národů velikých i malých, o vládě spravedlnosti a organisaci právního řádu ve vztazích mezinárodních. Žádný muž neodmítne boj za cenu cti. Nepřijme mír, který by jej uváděl do stavu inferiority. Moderní pacifismus neměl by toho rozmachu, kdyby byl zůstal pouhým odpíráním zabíjeti. Všechna jeho síla a celý jeho smysl spočívá v racionalisaci, v idealisaci života. To, co sliboval Wilson: mír všem, spravedlnost pro každého, mezinárodní zákon a autorita. A v tomto očekávání, v této důvěře, která se nemůže spokojit ničím menším, byl svět zklamán.

Ne mírovými smlouvami. Ty dopadly, jak bylo přirozeno. Bylo to dílo kompromisu, inspirované velmi odlišnými zásadami a zájmy, improvizované v myšlenkovém a citovém zmatku prvních měsíců po válce. Ale selháním Ameriky. Kdyby Wilson byl býval Amerikou,

kdyby Spojené státy byly vstoupily do Společnosti národů, vykonávaly zde spolu s Britským imperiem tu rozhodčí úlohu velkých neutrální, která jim připadala, bylo by se podařilo mír znenáhla v plném slova smyslu realizovat a zříditi aparát opravdu výkonný a spolehlivý, který by se spravedlností zaručil zároveň bezpečnost. Ale Amerika odmítla vznešenou a choulostivou úlohu, kterou jí její prezident přiděloval, a Britské imperium je nuceno řídit se celkem jejím příkladem. Není dnes ve světě autority dosti mocné, aby mohla stát za spravedlivými rozsudky a aby takové rozsudky ve věcech ne ryze formálních, právních, mohly vůbec vzniknout. Jen národy saturované, bohaté, odlehlé, mohou hráti úlohu rozhodčí nebo garanční. A to jsou Američani a Britové. Všichni ostatní jsou hluboce angažováni. To jsme my mezi sebou.

Většinou dosud nechceme válku. Aspoň t. zv. odpovědní a všichni svědomití a rozumní, ať jsou kdekoli, nechtějí válku. Ale nikdo není spokojen a tudíž nikdo není pokojný. Jedni žádají dalekosáhlé změny a restituce — arci po dobrém, ale když to po dobrém nepůjde? Sám pakt Společnosti národů, po té stránce dosud nepřizpůsobený paktu Kelloggovu (amendement se příznačným způsobem letos nepovedlo), připouští „boží soud“, když se nepodaří jinak dopomoci k uplatnění právu a spravedlnosti. Druzí naopak žádají kategoricky udržení statu quo a záruky, že se to podaří v míru, jinak musí se připravit udržet své svými vlastními prostředky.

Národy tedy přejí si míru, ale ještě více si přejí mnohé, co považují za svůj oprávněný nárok. Nemusí to míti hned. Každý má spoustu bezprostředních starostí. Nebezpečí není hrozivé, ale jak se má za takových okolností odzbrojit? Kdo se dovede podívat na věci, jak jsou, řekne dnes, že odzbrojení je nejvhodnějším způsobem, jak rozpoutat válku. Kdyby strašlivé riziko války se zmenšilo, mnozí nespokojenci by neváhali — Mír je možno udržet jen dvojným způsobem: buď naprostou nerovností, nebo naprostou rovností. My nemáme ani jednoho ani druhého. Proto náš mír visí ve vzduchu udržován jen vláknem obecného vysílení. Společnost národů musí hledati svůj zákon a svou práci na linii takového ženevského protokolu z r. 1924, jinak nemůže nikoho uspokojit, nikomu nic zaručit a tudíž ani od nikoho nic chtít.

Bylo od počátku jasno, že se octneme tam, kde jsme dnes. Mír byl před dvanácti lety výslovně tak dělán, aby připouštěl revisi a ne jednu. Ale to předpokládá společné ručení. Po stránce finanční již se tak stalo. Původní požadavky a platební plány byly několikrát změněny a Německu poskytnuty úlevy podle jeho hospodářských a psychologických možností. Ale při tom byli všichni signatáři smlouvy, při tom byla i Amerika, která přímo i nepřimo nové arrangement umožnila a de facto i zaručila. Revise politická a dokonce revise teritoriální je ovšem něco nekonečně těžšího. Umožnění takovýchto transakcí a ručení za ně vyžadovalo by docela jiných obětí, docela jiné odvahy, nežli tomu bylo při řešení pouhé otázky reparační. A přece právě proto,

že otázka reparační je rozřešena, závazky z mírových smluv likvidovány a tudíž i okupace zrušena, ocitají se na pořadu ty velké věci a problémy, které byly za nimi. To svádí k domněnce, že snad se nemělo s likvidací a zejména zrušením okupace tak pospíchat, ale to by byl omyl. Pouhými odklady by se nic nezískalo. Naopak, čím později, tím jsou, jak známo, Sibylliny knihy dražší. Když již se likvidovalo, mělo se jednat rychleji, vyklidit na př. Porýnsko hned po Locarnu, měl-li se dostavit mravní účin.

Dnes jsme proto v takových nesnázích, že se logicky dochází k něčemu, co psychologicky není naprosto připraveno a nachází nejhorší podmínky v obecné situaci. Je zde těžká hospodářská krise, která vězí v otřesené základně celé naší soustavy, jsou zde rozhárané poměry politické uvnitř států i mezi státy. Každý má co dělat se svými vlastními věcmi a nikdo není naladěn pomáhat druhému. Je méně než kdy jindy s to vymyslet si do stavu a do potřeb druhého. Snad nejsmutnější je při tom nedorozumění mezi Francií a Anglií, zvláště markantní od konference londýnské, nedorozumění, jemuž nemohou odpomoci takové dojemné chvíle soucitění, jako na př. nyní po katastrofě u Beauvais. Když si nemohou porozumět a vzájemně pomáhat dva státy tolik na sebe odkázané, zájmově tak vyrovnané, jak se pak může dařit získání Ameriky nebo dorozumění francouzsko-německé?

Likvidace formální pozůstalosti války byla provedena, včasné dobudování aparátu Společnosti národů, podnikané z ryze zásadních motivů v letech 1923—24, se nepodařilo. Nejmocnější a neobjektivnější političtí a hospodářští činitelé světa nejsou v mezinárodní kooperaci nebo se čím dále tím více rezervují. S velkými problémy mírových smluv tedy dnes nelze hnout. K překonání stagnace bylo by třeba nové velké iniciativy, kterou v situaci po každé stránce tak zbědované nelze čekat. Na štěstí tytéž důvody, které překážejí iniciativě mírové, překážejí i válečné. Mussolini a Hitler jsou stejně blokováni jako Briand a Mac Donald. Těšme se tedy, že se zatím nedá nic zkazit a dbejme, aby později dobrá věc se podařila. A pokud máme Ženevu, podepřenou první kapitolou mírových smluv, může se podařit.

P O Z N Á M K Y

Zemědělská krise.

Republikánská strana přišla se svými požadavky, pokud jde o řešení zemědělské krise; naznačila, že nesplnění těchto požadavků by musilo otřásti důvěrou v politickou soustavu.

1. Republikáni žádají m. j. zrušení ochrany nájemníků. Co prospělo by zemědělcům, kteří nařikají na nízké ceny, za které musí prodávat obilí, kdyby byla zrušena ochrana nájemníků? Tisíce lidí by musilo platit vyšší činže; nemajetné vrstvy by byly dále oslabeny na své kupní síle; kupovaly by méně; i zemědělské výrobky. Pomohlo by to zemědělcům? Republikánská strana nečiní dobře, stará-li se v době, kdy její lidé mají tolik starostí, i o jiné. Jsou to jednak majitelé domů, jednak svazek s živnostenskou stranou. Jsou to skupiny — zejména živnostníci — s nimiž by se agráři sotva dohodli o řešení zemědělské krise. — Bylo by potřeba — více než jindy — všimati si funkce meziobchodu; to politicky znamená si rozkmotřit i politické živnostníky.

2. Agráři propadají v poslední době silně e t a t i s m u. Jinak hlasatelé, že stát nesmí být příliš zatěžován (zejména když jde

o úkoly sociální), chtějí od státu, aby odpomohl zemědělské krizi. — Moderní stát má značnou moc; ale agráři přeceňují moc státu; je mimo moc státu, aby u nás odstranil největší část zemědělské krise. Je to proto, že příčina zemědělské krise je mimo dosah našich zákonodárných sborů a vlády. — Měla by tu promluvit i agrární věda, tak v poslední době rozvinutá; tato agrární věda by měla promluvit tvrdě a pravdivě. — Je mimo síly čl. politiky i mimo síly agrární strany, aby odstranily největší část zemědělské krise. Je těžko se smířovat s tvrdým faktem; ale má náskok ten, kdo se s ním smíří co nejdříve, a kdo své lidi nekonejší nadějí, že politickým dohodami, politickým radikalismem lze docílit úspěchu blízkého 100%. Zákon půdy je tu silnější, než aby mohl být mistrován několika body agrárního požadavku. — Stát může udělat mnoho na př. proti nezaměstnanosti; ale může jen mírnit důsledky nezaměstnanosti; je mimo jeho moc potlačit nezaměstnanost; nemůže ke kořenům, z nichž nezaměstnanost roste. Tak je se zemědělskou krizí. Stát může zmírnit její průběh, její důsledky. Nutno-li brát jako fakt politické nesnáze demokracie, nutno tím spíše brát jako fakt hospodářské nesnáze v demokracii. Hospodářské potíže v státech s demokratickým režimem nejsou argumentem proti demokracii a není známkou klidné rozvahy našich agráriků, dostal-li se takový passus do jejich resoluce. — Dělníkům se nežije lehce; a přece delegáti na sjezdu čl. sociální demokracie nedělali z té mízerie, v níž dělnictvo žije, argument proti režimu demokracie, naopak; sjezd by měl důvěřovat v demokratický režim.

Část agráriků je naladěna silně pravicově. Domnívá-li se tato část, že může použití zemědělské krise k agitaci pro politickou práci, pak se mylí. Krise zemědělská nebyla vyvolána ani levicí, ani pravicí. Vznikla ze svých příčin. Horthy nerozřešil zemědělskou krizi v Maďarsku, Mussolini ji nerozřešil v Itálii a v SSSR zápas na vesnici, tuláci, boj proti sovchopům a kolchopům ohrožuje pětiletku. Agráři nerozřeší zemědělskou krizi, bude-li jejich zelený prapor vltát napravo. Napravo? Tam se rozbil Prásek, který chtěl potřit Švehlu.

V. G.

Personalie u pražské obce.

V předminulém čísle bylo psáno o povyšování na pražské radnici. Článek vyvolal sice na radnici interest, ale také očekávám, že se snadno přejde k dennímu pořádku poukazem, že jde asi o nějakého kverulanta nebo osobu bez dostatečné autokritiky, aby uzala, že jiný má na jmenování větší nárok. Vždyť je dnes předem pro povýšení rozhodná „způsobilost pro místo, jež se propůjčuje“, a i při nejlepší vůli jest jistě velmi těžko rozhodovat mezi dvěma úředníky, kteří se na svých vedoucích místech plně osvědčují, koho povýšit. Jest jisto, že i když rozhodující činitelé nijak svědomitě a objektivně nepostupují, budou se přece krýt za tuto nemožnost „všem se zachovat“.

A přece, byf i byl tak těžký důkaz, zůstává pravdou, že personální věci jsou u obce politikum a že se naprosto nezachovávají normy, zaručující alespoň minimum spravedlnosti. Za příklad tyto poměry u obce ilustrující může být uvedeno již samo přijímání úředníků na př. konceptních. Konkurs konceptních úředníků žádá výborný prospěch u universitních zkoušek, znalost cizích jazyků a ceteris paribus předchází praksi. Jistě má obec nárok na takto kvalifikované úředníky a jest v zájmu občanstva, aby nejkvalifikovanější síly obec zaměstnávala, protože dobrá síla vždy se lépe vyplácí. Ačkoliv jest vždy velký počet petentů konkursním podmínkám plně vyhovujících, přece přijati jsou k obci nakonec právníci s kvalifikací dostatečnou a i sotva dostatečnou (t. j. kteří u zkoušek repetovali), bez znalostí jazykových a po případě bez zvláštní kvalifikace a bez praxe. Z toho je patrné, že zájem obce není jejími orgány dobře hájen. Příčina je zřejmá, senát sice, jako odborný sbor sestaví pořadí petentů, jak kdo konkursním podmínkám vyhovuje, ale politické strany pak prosazují své chráněnce a vzájemnými ústupky dostávají k obci síly méněcenné.

Jest náprava možná? Zajisté by byla, vždyť konkurs je norma a ta je porušována rozhodujícími orgány, berou-li za základ rozhodování

jiná kritéria než v konkursu uvedená, a poškodeným je zcela jistě poplatník. Bohužel se však náprava nesjedná, ač jsou to poměry notoricky známé.

Bohužel, poměr úředníka takto přijatého k „mateřské“ straně přijetím se nekončí, naopak začíná nová jeho fáse vzájemné podpory. Věci se takřka nelze dotknout: — pouze negativně budiž řečeno: kdyby strany úředníky nepotřebovaly, nebyl by o ně takový boj. Úředník pak potřebuje stranu tím spíš, čím větší má tato zásluhu o jeho přijetí. Potřebuje se dostat na místo spojené s větším příjmem, po případě potřebuje si vymoci individuální přídatky a odměny. To vše se snadno daří; že se zde opět nekryje zájem občana-poplatníka se zájmem stran — jest na bílé dni.

Konečně nejintenzivněji potřebuje úředník svou stranu při jmenování. Politické strany cítí se zcela bezpečně v závětrí nepřezkoumatelnosti „volné úvahy“ a jednají zcela bezohledně s jedinou ideou — prosadit co nejvíce „svých lidí“.

Klasickým příkladem „volné úvahy rozhodujících orgánů“ bylo při posledním jmenování povyšování do páté platové stupnice úředníků konceptních. Vysokoškolská komise a senát sestavil návrh na jmenování. Posuzuje-li sbor starších právníků-úředníků mladé právníky, je to jistě zárukou větší odbornosti a kompetentnosti úsudku, než má-li být právník posuzován laiky, ze všech vrstev rekrutovanými. Právě proto však nikdy senát se svým návrhem neporazí, neboť jeho návrh neodpovídá mocenskému postavení kandidátů. I tentokrát zvedl se živelný odpor proti návrhu senátu a tu svěřil pan volený referent několika kandidátům jmenování, aby se mezi sebou dohodli a podali mu písemný podepsaný návrh na jmenování do páté stupnice, jinak že až do vyjasnění situace (t. j. vydání stavu dnešního stavu odpovídajícího) jmenování konceptních úředníků do V. pl. stupnice odloží. (Dnešní status totiž nemá v šesté plat. stupnici ani tolik právníků, kolik bylo volných míst, a pořadí jejich neodpovídá příznáním změnám.) Nic nebylo lehčího, nežli sehnat 22 právníků, kteří chtějí být do V. plat. stupnice povýšeni. Podpisy opatřeny, návrh předložen presidiu a kromě toho rozmnožen a dodán rozhodujícím funkcionářům. Delegace z kandidujících sebe právníků oběhly své strany a požádaly za přijetí návrhu „dle dohody“.

Že z tohoto návrhu vypadly osoby, jež byly v návrhu senátu, že byly přeskočeny osoby až o dvacet míst, a to osoby plně kvalifikované osobami s horší kvalifikací — pro to lidově zástupci nemají příliš citlivé svědomí. Hlavní je, že se podařilo své lidi „šikovně“ do jmenování dostat. Na otázku možnosti nápravy opět odpovídáme: byla by možná. Vždyť automat nebyl odstraněn proto, aby vláda zvířle, nýbrž naopak byla dána v § 14 služebních pravidel direktiva: „Pro povýšení jsou rozhodny zvláštní způsobilost pro místo, jež se propůjčuje, schopnost, upotřebitelnost a důvěryhodnost.“ Rada městská musí se držet těchto kritérií při povyšování. Ona se jich ovšem nedrží. Je to patrné již z vylíčeného postupu a z objektivních faktů: vždyť pro způsobilost a schopnost mladých právníků může být ještě rozhodnou kvalifikace zkoušek, zejména poslední, ve službě skládané zkoušky politické, posudek presidia, šéfa atd. Ale to vše jest pro politické strany irrelevantní. Tak se stane, že lépe kvalifikovaní, kteří i dle anciennity i návrhu senátu, i nově upraveného stavu by jmenování byli, museli vypadnout a učinit místo právníkům méně kvalifikovaným, kteří ani podle anciennity, ani podle návrhu senátu ani po úpravě stavu by k jmenování nepřišli.

Právodním zjevem jmenování u obce jest obcházení radních. Nevím, existuje-li v republice chleboďárce, který by se těšil takové pozornosti a přízni svých zaměstnanců jako městský rada před jmenováním. Je vyhledáván všemi kategoriemi úřednictva, i konceptními, jest prošen o přízeň a poukazováním na vady kompetentů má vyniknout výbornost žadatele. Těto činnosti se účastní i dámy a nic se nezardívají, když veřejně chytají městské radní před vchodem do síně, kde padá rozhodnutí.

Jak se dívají na tyto prosebníky městští radové, není mi známo. Pravděpodobně podle těchto návštěv si tvoří úsudek o právnícké způsobilosti pro propůjčované místo, nebo je-li předkládána legiti-

mace k nahlédnutí — o důvěryhodnosti, a nebylo by proto divu, že důvěryhodnost by rostla s počtem politických legitimací.

Konečně je jmenování „odbyto“ a debata uzavřena stereotypním: „Chyba se stane“ nebo „všichni uspokojeni být nemohou“. Kdož byli jmenováni, si oddychnou a nic si nepřejí víc než přejít k dennímu pořádku. Konečně mlčí i pomínutí z důvodů oportunních — k vůli příštímu jmenování. Je sice jisto, že zde vylíčené povyšování nebo přijetí k obci dalo se dle principu politického klíče, jako přidělování obecních bytů, ale tím není nikdo zneklidněn. Nejvýše snad opominutí změny politickou příslušnost, jak bylo v minulém článku uvedeno.

Nemyslím, že tyto poměry u obce jsou něco v našem životě výmínečného. Máme anglický systém a ne anglický mrav. Naše lidovláda chce vládnout (gouverner) všude, i tam, kde jest povolána pouze spravovat (administrer). Krátce myslím, že tyto poměry u obce odpovídají našim poměrům ve veřejném životě vůbec. Vždyť jsou porušovány důležitější normy a i nezákladnější zákony, a veřejnost jest i po oficiálním přiznání zcela netečná. Ukazuje zřejmě, že si lepší správy svých věcí nezaslouží. Jako si nápravu nezaslouží úřednictvo, poklonkující městským radním a obchodující se svým politickým hlasem a nezávislostí.

10. X. 1930.

Dr. O. P.

Vyučuje se umění.

Sezona začíná a prázdné plochy zdí jsou plné plakátů, výlohy všech možných obchodníků počínaje hudebními a konče botami jsou ozdobeny fotografiemi krásných dám a pánů ve všelikých pokroucených pózách, v kostymech sladkých à la maharadža i strašidelných jako upír s lákavými nabídkami, jež všechny začínají a končí: Vyučuje se umění tanečnímu, baletnímu, mimickému, meloplastickému, choreografickému, rytmickému atd. Majitel nebo majitelka školy je samozřejmě přední člen pražských divadel anebo jím kdysi byl, má za sebou při nejmenším americké turné nebo aspoň nějakou „carskou baletní“ nebo „pařížskou rytmickou“ školu. Drahé maminky, máte dětičky? Svéďte je tomuto mistru nebo mistrýni, za mírný honorář za rok, za dvě léta máte z dcerušky umělkyni, vystoupí na špičkách třeba na nějakém čaji anebo jako rozkošný amorek na půlnoční scéně plesu nějakého dobročinného spolku dám. A cesta do světa je jí hned otevřena. Budete mít druhou Pavlovou, anebo, jste-li modernější, Wigmanovou. A ze synáčka, který chodí zatím jako medvídek, nějaký ten Nižinský nebo Labánek taky může být. A to, prosím, můžete ještě čtrnáct dní chodit „na zkoušku“ úplně zdarma, a ti malinkatí třeba i punlíček dostanou, aby neplakali. Okuste, prosím, polévku z kostek Ilsa.

Vyučuje se umění. . . Nevěřte, že je umělec něco zvláštního, kdepak! Vždyť to vidíte na mně, ne? A vaše čiperná holčička si také jednou může takovou školu na výrobu umělců otevřít. Koupí se licence, vyšší plakáty, slíbí opatřit angažmá, a je to.

Jen se, prosím vás, neptejte těch pánů a dám, jejichž lákavé fotografie s uretřovanými boky, stehny a lýtky se na vás z výkladů usmívají, po — řemesle. Po poctivém, tanečním ř e m e s l e. Nehleďte člověka, který by vám řekl: „Malé děti si nechte pěkně doma, ať si hrají. Přiveďte je, až budou mít trochu zralý rozum. Podívám se, mají-li tělesné dispozice a smysl pro prostor a rytmus. Pokusím se je naučit to, co sám umím, co jsem se za těch deset, dvacet let ze svého řemesla naučil. Vyrožím jim, jak se na určité věci dívat, pokusím se doplnit jejich lidské vychování. O umění mi nemluvte. To je buďto v nich anebo není. Rozhodně je nenechám vystoupit na veřejnosti. Mají tak pět, šest let času. A kdo má talent, ten si už pomůže sám.“

Ne, rozhodně se neptejte po řemesle. Technika taneční, to nic není. Oni učí umění — poněvadž sami v taneční abecedě nedošli dál než k písmeně H. A to je počáteční písmeno h l o u p o s t i. Ale zato budou vaše dcerušky vystupovat s naondulovanými vlasy, i ta fotografie se někam do časopisu dostane, budou umělkyně. A když se Vám, milostpaní, dceruška nevdá, no tak si otevře taneční školu!

Nuže, maminky, sem s dětičkami! Již za 40 Kč měsíčně můžete mít v rodině umělce!

Jan Rey.

Jubilejní fond.

Na valné hromadě Vysokoškolského svazu bylo také jednáno o slíbeném jubilejním fondu pro státní zaměstnance. — Vznikl k oslavám desítiletí republiky; státní zaměstnanci čekali tehdy více. Ale za dva roky — neboť se blíží 28. říjen 1930 — tento jubilejní fond pro státní zaměstnance nebyl uskutečněn. — Tento fakt se řadí k faktu, že státní zaměstnanci nevěří již žádné zprávě o resystemizačních pracích. Jednou se dočítají, že už je to skoro hotovo, po druhé čtou o poradách a zásadách resystemisace. Nejde tu jen o materiální stránku věci; vždyť materiální prospěch jubilejního fondu pro státní zaměstnance sotva se viditelně projeví při tak velkém počtu státních zaměstnanců a při malých finančních prostředcích tohoto fondu. Při projednávání státně-zaměstnanecských věcí pozorujeme přílišnou línost; někdy tato pomalost jest dána obtížností materie; ale při jubilejním fondu tomu tak není. Ale přece věc se vleče. Zákonodárné sbory nejednají správně, přispívají-li k tomu, že v státně-zaměstnanecských kruzích vzniká nechuf, podrážděnost.

K. T.

Pravopis a komunální politika.

V „Rudém Večerníku“ (16. října t. r.) odvolává člen městské rady a hospodářský referent města Písku obsah svého dopisu, který poslal jednomu továrníku, jenž byl pověřen odhadem strojů. Na meritum sporu nezáleží. Ale jest zajímavo otisknout kousek tohoto dopisu městského rady a hospodářského referenta města Písku, který zavdal příčinu k sporu a odvolání:

„Jelikož jsme to nemohli prosadit by to dostal pan Veselý tak aspoň to chceme znemožnit tím že mu vše odhadujem dosti visoko socialiste nás přehlasovali dali mu mrtví iny, za nabýzenou cenu 77 tis. jelikož lonskýho roku byl odhadnut 112 tis. podali jsme proti tomu stížnost okr. úřadu. On prohlásil když to nedostane za cenu kterou on bude nabízet tak že od toho uteče pak by to dostal p. Veselý.“

Vidíme, že městský rada a hospodářský referent v Písku jest na šťíru s pravopisem a že svoje myšlenky písemně vyjadřuje velmi primitivně. — Když má někdo potíže s pravopisem, lze mít za to, že má své potíže i s počítáním. U prostého člověka někdy to nemusí vadit, až je to vždy nepřijemné. — Ale pro hospodářského referenta města tak velkého, jako jest Písek, jest to už slušná závada. Jak může kontrolovat práci úředníků, jak může sestavovat návrhy, jakou může mít autoritu před úřednictvem, dělá-li mu pravopis — a asi také počítání — obtíž? — SSSR snaží se potírat analfabetství; podaří-li se mu to aspoň zčásti, pak bude v této zemi učiněn čin revoluční. I revoluce jest pojem relativní. V životě analfabeta jest krokem revolučním, naučí-li se číst, psát a počítat; jest to revolučnější čin v jeho životě, než kdyby uměl nazpaměť všechny nejnovější these Kominterny.

V. G.

Projev primátora dra Baxy

v magistrátním senátu proti protekčnímu povyšování magistrátních úředníků, měl zřejmě za účel, aby v neinformované veřejnosti vzbuzen byl dojem, že dr. Baxa nemá vlivu na protekční obsazování míst nebo povyšování magistrátních úředníků. Máme v ruce písemný projev Unie úředníků, učitelů, a podúředníků a zřízenců hlav. města Prahy, dále klubů: právnického úřednictva, kancelářských úředníků a účetních úředníků. Všechny tyto korporace vytkávají, že při povyšování úředníků schváleném počátkem t. m. účetní úředník šesté platové stupnice na 61. místě postoupil do páté platové stupnice a přeskočil 47 úředníků starších. Rovněž v kategorii kancelářských úředníků byly povýšeny dvě presidiální úřednice na místě 87. a 80. do stupnice šesté. Jsou to jen některé z četných případů nespravedlivého jmenování. Projev dra Baxy ve schůzi magistrátního senátu tyto případy nevysvětlil ani neodčinil.

J.-s.

S čím souhlasíme.

Aktivita v obchodní politice. „Připravovat svoji linii obchodní politiky, to vskutku by se mělo státi těžištěm všech

prací. Obchodní politika se čím dále tím více stává nejdůležitější součástíou zahraniční politiky. Československo může se státi východiskem nového uspořádání středoevropských poměrů a může svoji váhu mocenskou a zahraničně politickou udržeti a rozmnožiti, uchopí-li se včas obchodně politické ofensivy, aby dnešní obchodně politická stagnace ve střední Evropě ustoupila plodné aktivitě, jakou vyžaduje zájem všech hospodářských i společenských vrstev středoevropských národů, odkázaných na vzájemnou výměnu zboží a trpících dosud následky světové války. K tomu však je především nutno, abychom věděli, co v obchodní politice chceme a co můžeme uskutečniti.“

(„Hospodářská politika.“)

P O L I T I K A

Jinak vláda, jinak městská rada.

Motto: „Městská rada uvítala důstojné manifestace občanů na ochranu slovanského rázu Prahy“ — usnesení městské rady ze dne 26. září 1930. „Co se u nás stalo, byly nemístné demonstrace, podněcené jednak agenty-provokátéry, jednak neprozíravými jednotlivci“ — z vládního prohlášení v rozpočtovém výboru sněmovny předneseného ministerským předsedou Udržalem dne 14. října 1930.

Filmové demonstrace vyvolaly v Národním Shromáždění celkem nepatrný ohlas. Vyměňovali si tam o nich málo zajímavým způsobem názory řečníci německých nacionálů se zástupci Ligy, poslanci Gajdou a Perglerem. Vládní strany české ani německé se při tom slova neužaly, ačkoliv šlo o povážlivé demonstrace rázu politického v hlavním městě republiky a bylo povinností zodpovědných činitelů, aby včas pronesli o nich svůj názor právě na půdě parlamentu, čehož bylo tím více třeba, ježto některé orgány vládních stran demonstrace vítaly a přímo nebo nepřímo podporovaly. Zatím co zodpovědné kruhy v parlamentě se vyhnuly projevu o filmových demonstracích, městská rada i městské zastupitelstvo pražské opětovně a velmi obšírně o nich jednaly.

Když demonstrace vzplanuly a nabývaly hrozivého rázu, což se projevilo zejména rozbíjením biografů, kramů a německého divadla, intervenoval primátor dr. Baxa důrazným způsobem u ministra vnitra, aby zakázal další provozování německých filmů. Ministr vnitra mohl zajisté plným právem říci primátoru dru Baxovi, aby se staral o obecní záležitosti a usiloval hlavně o klid a pořádek v hlavním městě republiky a aby nedodával demonstracím, o nichž předseda vlády prohlásil, že byly nemístné, svou intervencí důrazu.

Již od počátku bylo zřejmo, že za demonstracemi stojí strana Stríbrného a jemu blízké křídlo národní demokracie; ráz demonstrací byl škodlivý pro dobrou pověst Prahy i československého státu za hranicemi, což uznávalo, třebaž pouze dodatečně i České Slovo. Spíše by měl primátor dr. Baxa svoji energii věnovati vyřizování naléhavých záležitostí obecních, na př. odstranění vodní kalamity nebo bytové nouze, dopravní krise a pod., kde však není možno pozorovati u něho takového zájmu ani energie, jakou vyvíjí pouze při podobných příležitostech, jakými byly tyto demonstrace.

Městská rada jednala o demonstracích ve schůzi dne 26. září, v níž byl usnesen projev, jímž městská rada „uvítala důstojné manifestace občanů na ochranu slovanského rázu Prahy“. Není jasno, z jakého důvodu městská rada považuje za důstojné demonstrace, při nichž byla vytloukána okna divadel, biografů i četných obchodních firem, z nichž některé za dnešních hospodářských poměrů zápasí o existenci. Nazývá-li městská rada takovéto demonstrace důstojnými a vítá-li je, okázale, které demonstrace může potom považovati za nedůstojné?

Při filmových demonstracích část policejních orgánů nekonala svoji povinnost. Četní strážníci byli opět při konání služby napadeni demonstranty a poraněni kameny, což však nijak nevedá městské radě hlavního města republiky, aby tyto demonstrace nevětala jako důstojné a v zájmu ochrany slovanského rázu Prahy, což zní frásovitě.

Na tom však nebylo dosti. Ústřední zastupitelstvo hlavního města Prahy ještě ve schůzi dne 6. října znovu obšírně a podobným způsobem jednalo o filmových demonstracích, o průběhu tohoto jednání otištěna jest však v čísle 41. Obecním Věstníku hlavního města Prahy zpráva velice neúplná. V této schůzi jednalo se též o povyšování úředníků na uprázdněná systematisovaná místa. Protekční způsob, jakým bylo povyšování úředníků prováděno, vyvolal i v ústředním městském zastupitelstvu debatu. V Obecním Věstníku jest však pouze napsáno, že k tomuto bodu promluvil vedle referenta 5 členů ústředního zastupitelstva; nebylo však nic uveřejněno z debaty o této věci. Dalším bodem programu bylo jednání o vyúčtování stavebních nákladů jedné třetiny pražské obecní plynárny v Michli. Stavební náklad této třetiny činí Kč 170 mil., z čehož připadá na ztrátu úroků Kč 27 mil. a na disažiu Kč 15 mil., z čehož jest patrné, že stavební náklad činil pouze Kč 128 mil. a že ztráta úroková a valutní činí dalších 42 mil. Kč. Není o tom pochybnosti, že vysoká ztráta na úrocích a disažiu, činící plnou jednu třetinu nákladů, měla za následek značné zvýšení stavebních i provozních nákladů. Jednání o této důležité věci stručně odbyto; v Obecním Věstníku jsou o tom dva a půl řádky, v nichž jest obsaženo pouze jméno zpravodaje a konstatování, že súčtování bylo schváleno. Jest patrné, že ani taková důležitá záležitost nedovedla nijak vzbuditi bližší zájem členů městského zastupitelstva. V zápětí na to jednalo ústřední zastupitelstvo o návrhu finančního referenta, aby též v r. 1931 vybírána byla jako dosud 50% přírážka k potravní dani na čáře. Přírážka tato činí ročně více nežli Kč 16 mil. V Obecním Věstníku jest však pouze uvedeno, že návrh městské rady byl schválen a že k tomuto bodu programu promluvil 4 členové městského zastupitelstva, obsah jednání však nelze rovněž seznati.

Zatím co „Obecní Věstník hlavního města Prahy“ referuje velmi kuse o těchto důležitých záležitostech, jedná velmi zevrubně o průběhu jednání o filmových demonstracích. Obsah řeči, jež při tom pronesli řečníci němečtí nebo komunističtí, není v Obecním Věstníku vůbec obsažen. Rovněž tam nebyla otištěna řeč zástupce strany Stříbrného, který se rovněž ujal slova při jednání o této záležitosti a z tribuny řečnické prohlásil, nejsa primátorem napomenut ani k pořádku volán, že zahájení filmové demonstrace byly pouze počátkem a dodal na adresu těch, kteří demonstrace odsuzovali: „Chcete-li, budeme v demonstracích pokračovati, a ukážeme Vám, co dovedeme.“ Po tomto řečníku ujal se slova člen ústředního zastupitelstva prof. Alois Žipek (kulturní referent), který prohlásil jménem Klubu strany národně socialistické, že „s panem primátorem souhlasíme do posledního puntíku“ a jest z toho patrné, že strana primátorova teprve poznala, že zasahování dra Baxy ve věci filmových demonstrací bylo úplně pochybené, a proto musila jeho strana postavení jeho poděpřiti tím, že její řečník prohlásil, že celá strana stojí za primátorem do posledního puntíku. Na to ujal se slova řečník strany národně-demokratické člen ústředního zastupitelstva Titěra, který jinak se soustřeďuje hlavně na zaujímání placených funkcí. Tyž jest předsedou správní rady plynáren. Zatím co o súčtování stavebních nákladů na jednu třetinu plynáren částkou Kč 170 mil. referoval velmi kuse, odbyv záležitost tuto pouze několika slovy, promluvil o demonstracích ve slohu Národu a prsním tónem, jaký byl na místě v letech devadesátých, který ale dnes již působí iuboze. Po něm ujal se slova též primátor dr. Baxa. Z jeho řeči budiž zaznamenáno pouze doznání, že zakročoval u ministra vnitra též, „aby naše česká policejní stráž nešla na ulici snad proti českým manifestantům“.

V zasvěcených kruzích je známo, že když demonstrace nabývaly povážlivého rázu, zakročoval primátor dr. Baxa též u policejního presidenta dra Dolejše, jehož žádal jako primátor hlavního města Prahy, aby policie nezakročovala proti demonstrantům. Nejsme nijak

naděni tím, musí-li policie zakročovati proti demonstrantům. Podle našeho názoru jest však povinností primátora, aby, je-li veřejný klid hlavního města republiky ohrožen demonstracemi povážlivého rázu, pečoval především o klid a pořádek, což však, jak jest patrné, nebylo nijak v intencích primátora dra Baxy. Zřejmé si není vědom toho, že jako primátor hlavního města Prahy musí především pečovati o klid a pořádek i dobrou pověst hlavního města republiky doma i v cizině. Ne nadarmo napsalo České Slovo po filmových demonstracích zřejmě na adresu primátora dra Baxy správná slova: „Vy se perete o filmy, my — čeští dělníci v uzavřeném území — bojujeme o existenci a proti nezaměstnanosti.“

Bude trvati dosti dlouho, nežli budou zapomenuty důsledky filmových demonstrací. Není to po prvé, co dr. Baxa takovým způsobem vystoupil. Před několika roky konán byl v Obecním domě Mezinárodní hudební kongres. Časopis Auftakt vydal za finanční pomoci ministerstva školství a národní osvěty zvláštní číslo svého časopisu, věnované výlučně propagaci české hudby. Toto číslo časopisu „Auf-takt“ bylo účastníkům Mezinárodního hudebního kongresu v Obecním domě rozdáváno bezplatně, při tom však přišel příkaz z presidia pražské radnice, že se v Obecním domě nic německého rozdávat nesmí, tudíž ani číslo časopisu „Auf-takt“, věnované výlučně české hudbě a vydané s finanční pomocí ministerstva školství a národní osvěty. Takovýto nacionalismus Baxův jest již dávno překonan, nemůže městu Praze ani českému jménu přivoditi prospěchu, nýbrž jest spíše škodlivý, což se ukázalo též na důsledcích zářijových filmových demonstrací, jež byly krajně škodlivé pro dobrou pověst českého státu i hlavního města Prahy za hranicemi.

Bude zajisté nejlépe, když pan primátor dr. Baxa i celá městská rada budou především pečovati o pořádek v městě a o správné obecní hospodářství, o zlepšení bytových poměrů a podobné naléhavé obecní záležitosti.

J.-s.

NÁRODNÍ HOSPODÁŘ

Inž. Karel Doležal:

Je to přechodná krize?

Deset nebo patnáct milionů dělníků, odsouzených v různých koutech světa k nečinnosti a snad i hladovění se svými rodinami, vrhá temný stín na dnešní hospodářství. Z tohoto moře lidské bída a zoufalství vystupuje v Evropě i Americe dusná atmosféra hospodářské, politické i sociální nejistoty. Blahobyt světa nepokročil ještě tak daleko, abychom si mohli dovoliti živiti příliš dlouho takovou armádu nepracujících, a i kdybychom si směli tento luxus popřáti, musila by takováto vyživovací akce naraziti na neprekonatelné překážky všude tam, kde by se od ostatního hospodářství žádaly oběti příliš veliké. Vidíme, jak v Anglii a Německu, tedy v zemích, které přinášejí největší oběti na podporu svých nezaměstnaných, šíří se odpor proti této politice i ve vrstvách, které původně posuzovaly sympaticky tyto akce. Dobrým dokladem takového odklonu v názorech jest stále střízlivější tón v londýnském Economistu. Docela jinak se to vše jevílo při čtení žluté knihy anglické liberální strany v roce 1928, ač v čele onoho komitě, které redigovalo návrhy ve žluté knize obsažené, byl pan Layton, vydavatel Economistu. Není se také co diviti, vždyť od roku 1928 stoupl v Anglii počet nezaměstnaných o milion.

Ale starost o výživu dosavadních nezaměstnaných není nejhorší z toho, co trápí nás v souvislosti s tímto problémem. Mnohem více nás znepokojuje poznání, že

nezaměstnanost není jen přechodným zjevem poválečného hospodářství anebo snad nějakým průvodním zjevem krise, zachvátivší některé státy ze zvláštních důvodů, nýbrž že zde máme co činiti se zjevem, který hrozí státi se pravidelným a nadto se ještě ve svém významu stupňujícím doprovodem vývoje v budoucnosti. Strach z přebytečných rukou a hlav odráží se proto stále jasněji v hospodářském nazírání přítomnosti a zmocňuje se již i lidí s národohospodářským školením a dobrým ohledem. Vždyť statistiky nezaměstnaných mluví s takovou přesvědčivostí o milionech přebytečných lidí, pro něž není práce.

Z této mentality rodí se různé plány na odstranění tohoto zla, jichž společným rysem jest snaha po zmenšení výkonnosti dělníka neb stroje, aby se dostalo práce na všechny. Sem patří snížení počtu pracovních hodin neb dní za účelem zmenšení výkonnosti podniků (Bařův pětidenní pracovní týden sleduje zřejmě docela opačnou tendenci), vyřazení určitých věkových tříd neb žen z práce a obmezení racionalisace. Týž cíl sleduje také propaganda, která doporučuje větší spotřebu, obmezení šetrnosti jen z toho důvodu, aby bylo více práce.

Tyto a jiné ještě návrhy mají zdánlivě tu přednost, že jsou prostředky radikálně a rychle působícími. Snížme počet pracovních hodin, anebo odstraňme některé stroje, jichž zvláště velická výkonnost vytlačuje tisíce dělníků z práce. Není docela samozřejmé, že důsledek bude zvýšená poptávka po pracovní síle, vyšší mzdy a větší blahobyt? Učené národohospodářské teorie dokazují sice bludnost takovýchto názorů, ale konec konců člověk přijde i pouhým logickým uvažováním k těmto cíli. Cožpak jest možno, abychom budovali blahobyt světa snižováním výkonnosti anebo mrháním místo šetřením? Takovýto způsob řešení by mohl uspokojiti jen na velmi kratičkou dobu, ale každý den zkušenosti by nás musel rozhodněji přesvědčiti, že tato cesta jest naprosto neschůdná. Úkolem hospodaření jest přece zvyšování blahobytu, a proto musíme vybudovati nové miliony domů, desetitisíce kilometrů drah silnic, rozšířiti výrobu potravin, oděvů jakož i řady jiných statků. Každá ztráta energie neb materiálu jest proto škodou pro celek.

K většímu blahobytu, k větší poptávce po nejrůznějších statcích a tudíž i k větší zaměstnanosti dospějeme proto jen stupňováním výkonnosti. Jde o to nalézt i ukázati cestu. Tento názor také do nedávna převládal. Úsudky hospodářských teoretiků i praktiků shodovaly se v názoru, že jen lepším využitím všech sil lze odstraniti bídu a nezaměstnanost. Anglosasové se svým praktickým smyslem pro hospodářství a bystrým postřehem byli nadšenými propagátory těchto názorů. Amerika si vytvořila celou nauku o stabilisaci konjunktury a nejlepší hlavy Anglie rozvíjely velkolepé plány produktivní péče o nezaměstnané. Za těmito dvěma zeměmi kráčelo Německo, snažíc se ze všech těchto podnětů pochytili vždy něco pro vlastní domácí potřebu. Ukázalo se však, že ani tolik ušlechtilé péče a vytrvalé vůle nedovedlo potlačit zlo nezaměstnanosti, ba právě naopak vidíme, že nezaměstnanost všude přibývá, nejvíce pak v oněch zemích, jež vynaložily nejvíce péče na její odvrácení a omezení. Nedivíme se proto, že v celém světě přibývá přimluvčích za radikální řešení, které by přineslo okamžitou úlevu.

Jest nepochybně pravdou, že se v uplynulých letech velmi špatně osvědčily rady některých národohospodářských politiků při řešení našeho problému. Jest však tento nezdár vážných mužů důvodem, abychom nyní

vyzkoušeli recepty, které jsou v příkrém rozporu s logikou hospodářského myšlení? Myslíci člověk nemůže býti na rozpacích, poněvadž musí zamítnouti každé řešení, které ať již přímo neb nepřímo by znamenalo zmenšení hospodářské produktivity světa. Nezbyvá proto než podrobiti otázku nezaměstnanosti novému zkoumání a vyšetřiti, proč v minulosti mnohé z těch velkolepých plánů selhaly.

Myslím, že je d n o u z největších slabín všech těchto plánů jest jich rozpor s celkovým vývojem světového hospodářství a tím i s principem ekonomické účelnosti. Navrhovatelé z valné části vycházeli z názoru, že změny a přesuny v hospodářství jsou hlavně výsledky války a proto do značné míry přechodného rázu. V jich myšlích tonul obrazec „normálního“ hospodářství a oni se snažili přivesti hospodářství svého státu do těchto starých kolejí. Boj proti nezaměstnanosti obmezoval se namnoze na znovudobyti ztracených posic na zahraničních trzích anebo se použilo všech triků obchodní politiky, aby domácímu průmyslu byl zabezpečen vlastní trh.

Dnes si však již všeobecně uvědomujeme nicotnost naděje v návrat starých poměrů. Svět se dokonale změnil: nové národy vstoupily na hospodářské kolbiště, technika výrobní, dopravní i dorozumívací učinila nesmírné pokroky, v lidech se probudily docela nové potřeby a význam jiných upadl. Nikdy dříve netušený rozvoj ve využití vodních sil a elektrické energie dokončil — pro tento okamžik — převrat hospodářských základů světa. Podmínky neekonomičtějšího rozložení jednotlivých průmyslů se úplně změnily. Elektrisace celých států a kontinentů zlomila dřívější nezávislost průmyslů na blízkých nalezištích uhlí. Výroba se dnes koncentruje podle jiných zásad. Stěhování amerického průmyslu do jihozápadních a jihovýchodních distriktů za surovinou a lacinějšími pracovními silami jest dobrou ukázkou, jak hospodářské síly světa spějí k nové rovnováze.

Místo, abychom uvolnili všechny cesty k rychlému vyrovnání sil světového hospodářství, postavili jsme mu v cestu nejrůznější překážky jako přemrštěné celní sazby, zákazy přistěhování, obmezování mezinárodního kapitálového pohybu a jiné. Ale sebedůmyslnější zásahy jednotlivých států anebo i celých kontinentů nezvrátí přirozený vývoj věcí. Sotva se vrátí zlaté časy anglického bavlnářského a uhelného průmyslu, československého cukerného průmyslu neb evropského obilnářství. Všechny takové zásahy značí jen doznání, že nechceme ekonomicky pracovati, že nechceme vzít na vědomí změněnou tvářnost světa a jeho vnitřních sil. Více nežli deset let investujeme ohromné kapitály, abychom zbudovali nové základy blahobytu a poskytli práci nezaměstnaným. Ve skutečnosti však nebudujeme opravdu nové základy, které by byly v soulase s novým vývojem věcí, nýbrž flikujeme staré, z dávné minulosti. Říkáme tomu optimismus čili víra ve zdravé základy hospodářství toho neb onoho státu, ale po pravdě je to vlastně nejčernější pesimismus a příznak naší malodušnosti, poněvadž nechceme připustiti možnost, že bychom za změněných okolností mohli náhradou za ztracená odvětví vybudovati něco jiného. Alfred Marshall ukázal před mnoho lety v pamětním spise podaném anglickému parlamentu, jak síla Anglie spočívá v tom, že stále přináší do hospodářství nové popudy a myšlenky. Nevadí, že tyto nové myšlenky jsou jí po letech „ukradeny“ jinými národy, které jich využívají i v soutěži s touto zemí, poněvadž úspěšnost anglické práce se zatím již opírá o nové

myšlenky. Myslím, že to, co vyslovil kdysi Ma shall o Anglii, platí dnes o všech hospodářsky vyspělých státech světa: musíme si prostě uvědomiti, že v určitých hospodářských odvětvích jsme již dohráli svou úlohu a že se nesmíme umělými prostředky brániti, aby zase jiní přišli na řadu. Jediná cesta, jak můžeme udržeti svůj blahobyt a přispěti k pokroku ostatního světa, jest stále hledání a uskutečňování nových myšlenek v oboru hospodářství.

Milióny dělníků nemohou se věnovati svému dřívějšímu obvyklému zaměstnání, poněvadž jich práce stala se za změněných podmínek relativně méně produktivní anebo snad také proto, poněvadž se v některých oborech ukázalo, že jich práci dovede zastati dělník národa s mnohem nižší životní úrovní. Národy, pro něž se objevily nové možnosti za změněné konstelace sil, jsou si toho velmi dobře vědomy, že převaha v některých odvětvích bude nakonec na jejich straně a proto s takovým úsilím a houževnatostí snaží se ovládnouti dotyčné obory. Můžeme se všelijak brániti tomuto novému uspořádání poměrů, ale jest velmi pochybné, zda tím něčeho získáme. Současná krize dokazuje, že výsledkem takového zápasu jest nadprodukce v mnoha oborech, nezaměstnanost a pokles životní míry obyvatelstva. Za deset let dnešního režimu v Evropě i Americe spálili jsme ne jeden most, ale přesto se stává potřeba obratu den ze dne naléhavější, nechceme-li dojíti nakonec k hospodářské, politické a sociální katastrofě.

Milióny lidí nuceně zahálí v okamžiku, kdy bychom jich spolupráce zrovna nejvíce potřebovali, abychom mohli začít s přestavbou hospodářství v soulase s novými poměry. Bída těchto miliónů nezaměstnaných a hladových jest apelem k nám všem, abychom podle svých sil pomáhali potírati předsudky a bojovati proti egoismu osob, kast a výstřelkům obmezeného hospodářského nacionalismu.

LITERATURA A UMĚNÍ

H. H. Krause:

Česká četba.

Proč nemáme jediného slušného románu, románu světové úrovně? říkal jsem si často před četbou Durychova „Bloudění“. O této knize zatím nemluvíme. Mysleme na naši prózu před jejím sepsáním. Snad tomu, kdo čte každou novinku naší produkce, není to ani možné postřehnouti charakterističnost našeho románu. Je to pak známá tvář, kterou vždy nejméně známe. Nečetl jsem českého románu (stejně jako německého) po válce několik let. Ne právě úmyslně. Ale ovšem, nebylo velikého pokušení k četbě. Četl jsem pouze francouzské, anglické a americké věci. Něco despektu jsem již k českému románu měl. Rovněž k německému. A pak jsem sáhl k „Turbíně“ Čapka-Choda. Byl jsem tak zanedbán ve znalosti naší prosaistické literatury, že jsem tuho významnou knihu neznal ještě několik let po válce. Četba mne poděsila. Takový nemožný, nevkusný způsob (literární) mluvy jsem v ní našel. Tolik maloměstského goût. Tak málo comme il faut v dikci, ve výběru situací, tolik bildungsfilisterie, tolik nevkusnosti ve fabuli. Kniha z velkoměstského života může býti buď intelektualistická, vědecky analytická, anebo tendenční v proletářském duchu anebo konečně psána

l'art pour l'art, měšťsky kultivována, duchovně patricijská. Ničeho z toho nemá „Turbína“. Je pražácká v tom smyslu, že každý kultivovaný západní čtenář, pátrající po nechutném dojmu, jež četba v něm nutně zanechala, nalezne příčinu toho dojmu ve faktu, který si zformuluje asi takto: v Praze, v té starobylé krásné Praze, není patriciátu.

Nepíše literární ocenění „Turbíny“. Nejsem slepý pro mnohé její přednosti, kladu pouze prst na její bolavé místo, které však, v různých obměnách, jak uvidíme, je typické pro český román.

Potom jsem četl Durychovu „Sedmikrásku“, chvalo zpěv chudoby. Věc v lyrických pasážích překrásná, nemózná všude tam, kde má vyhovovati požadavkům tvorby epické. Zpívá-li romanopisec, je to znamení, že nemá co říci. Nejde mi zde zase v první řadě o ocenění literární. „Sedmikráska“ stejně jako „Turbína“ není ovšem špatná kniha. V obou knihách je mnoho cenného. Jde o celkový dojem z četby, o osobní styl, o literární kulturu spisovatelovu. Nechápu, že nikdy u žádného našeho literárního kritika nenalzáme toho úsudku prima vista, který je konečně přece rozhodující. Mluví se zšířoka o přednostech a vadách řemeslnické tvorby anebo se hodnotí světový názor spisovatelův, ale každý jako by byl úplně slepý pro to, co je vlastní každému českému románu, i kdyby se jeden od druhého tak lišil, jako se liší „Turbína“ od „Sedmikrásky“. Neboť, abych použil svého nahoře načrtnutého schématu pro třídění románu, Durychova „Sedmikráska“ je zase mišmaš nečistých typů. Proletářský námět v pojetí lyrického maloměstšáka. Novalis marxisující. Anebo zase knihy zdánlivě zcela jiného rázu, romány Jiráskovy a Vrbovy. Nadepišme zde motto: Strýček vypravuje... Pročetl jsem v dobách dávno minulých některé německé historické romány starší produkce, ku př. romány Felixe Dahna. Nemohl bych tvorbu Jiráskovu a Dahnovu literárně spolu srovnávati, neboť prvá je mi ještě čerstvým zážitkem, tato bledou vzpomínkou z chlapec-kých let. Jenom vůně zde zůstala. Vůně podobná vůni z četby Jiráskovy, a přece zase velmi od ní různá. Jsem dnes nakloněn tvorbu Dahnovu velmi podceňovati. Případá mi jako hrůzostrašná düsseldorfská historická škola malířská. Ale nejde mi zde o klasifikaci, nýbrž jen o typisaci. Dahn nevypravoval jako strýček, nýbrž jako profesor. Představují si starého Dahna (třeba i v jeho mladých letech) písícího své romány v přeplněné své knihovně. V oknech jsou ovšem butzenscheiben, v koutech pokoje bronzově natřené sádrové vázy s kyficemi třtin a pávích per. Zařízení je velmi solidní, nábytek dubový, vyřezávaný, bruselský koberec atd. Pokoj má svůj vyhraněný styl, který nám může býti dnes velmi nesympatický (je asi „altdeutsch“) ale má svůj zcela určitý charakter.

A jak si představují písícího Jiráška? Inu, anglicky zařízený pokoj to také nebude. Představují si jeho pracovnu právě takovou jako pracovnu Čapka-Choda, Vrby, dřívějšího Durycha, zkrátka každého dosavadního českého romanopisce. Psychologické předpoklady tvorby českého románu, osobnostní atmosféra, obklopující českého romanopisce, podobá se velmi německé, ale je méně stylovitá, méně solidní, je chudobnější, je ještě maloměstšáckější. Kdosi, nemýlím-li se, Pavel Eisner, řekl, že českému románu chybějí běsové. Myslím, že ještě více mu chybí vkus. V anglické literatuře běsů rovněž není, a přece je průměrný anglický román jako kulturní dokument nejlepšímu českému románu dosud nedostižným vzorem. Tento vkus netýká se ovšem

vnější formy, nýbrž je výrazem vnitřní kultury. Umělec může být proletář nebo patricij, ale nemůže být svým osobním výrazem míšencem obou. Vsevolod Ivanov má svou pevnou osobní formu stejně jako John Galsworthy, Maxim Gorkij stejně jako Thomas Mann, ale čeští romanopisci jí dosud neměli. Je tu ještě případ Karla Čapka a spisovatelů jeho typu. Co bylo dosud řečeno, nezdá se dobře se vztahovati na tohoto autora. Zde nevypravuje ani strýček v pantoflích ani komický profesor. Jde o typus moderně civilisovaný. A přece nemůžeme říci, že bychom si chtěli vzít do exilu nebo do žaláře některý jeho román, kdybychom si mohli vzít jenom knihy dvě nebo tři. Zde snad opravdu ke škodě chybějí běsové. Romanopisec Karel Čapek je typus člověka civilisovaného. Není zase ani patricijem ani proletářem. Je to elegán. Toto rčení zahrnuje v sobě ovšem formu, ale také ji vylučuje. Jak se to vezme. Všechno vnější nalézá tu svou civilisovanou formu, ale pod ní je přece maloburžoasní český člověk. Ne Tatar, ne barbar, jak to vidíváme často u Rusů. Karel Čapek v tom smyslu slovanským není. Běsové chybějí. Finale každého jeho díla, sentiment jeho, je téhož duchovního ražení jako u Jiráska, Čapka-Choda nebo u Durycha „Sedmikrásky“.

Konečně přicházíme k „Bloudění“. Literárně posuzováno, nemůžeme dobře mluvit o formě. Častá neforemnost tohoto díla bude mnohému čtenáři vadit v čistém požitku. A přece je to první dobrý román český.

Proč? Ano, proč? Vždyť zde se vracíme k východisku naší úvahy. Proč se literátu „Sedmikrásky“ podařilo „Bloudění“? Neváhám říci, že tu jde o vývoj nesmírné kultivace osobní. Oscar Wilde kdysi řekl, že v autorově díle nesmíme už vidět autora, že umělecké dílo je zde k tomu, aby autora zakrylo, aby nám ho dalo zapomenouti. A ačkoliv by se můj článek zdál být právě explikací opačné these, přece myslím, že velikost „Bloudění“ spočívá v tom, že je tato kniha mnohem větší než její autor, kdežto dosud byl každý český román pouze věrným zrcadlením svého výrobce. Jaroslav Durych nabyl odvahy k pokoře před absolutní normou. Řekl-li kdysi, že každé pravé umění je katolické, tak dokázal, píše „Bloudění“, suverenní klid umělce, nebojícího se již o svůj katolicism ani o jiná svá přesvědčení, důvěřujícího plně svému daimonu, že to bude „katolické“, bude-li to bezohledně objektivní. Položil daimonu na obětní oltář celou svou osobnost a proto vyhrál. Obětoval svou duši, mixtum compositum svého empirického Já, aby svou pravou duši získal ve svém díle. Je-li toto dílo katolické, slouží k zahanbení nás nekatolíků. Ale budeme vždy raději čísti umělecké dílo třeba hinduistické, než neumělecké dílo nejpokročilejšího „našeho“ člověka. Zajisté je psychika maloměšťácká se svým špatným nebo jenom zcivilisovaným vkusem, strach před absolutně platnými hodnotami, duševním těžištěm dosavadního českého románu. Jak vidět na příkladě „Bloudění“, lze i katolickými cestami dostat se ven z našeho začarovaného okruhu. Bohužel, podařilo se to dosud jen katolickými cestami.

Český román má tytéž chyby jako české filmy. Na těchto vidíme jenom křiklavěji (poněvadž jsme s nimi dosud tak duševně nesrostli jako s četbou našich románů) všechny umělecké slabiny naší literární prózy. Nechci vyvolat v čtenáři dojem, jako by bylo možno jenom katolickými prostředky se vysvobodit z maloměšťácké kazajky, svírající českou duši. Chci proto ještě upozornit na válečný román. Na otázku, proč nemáme

dosud hodnotného válečného románu, přes hluboké zážitky legionářů, bylo samým válečným romanopiscem J. Koptou správně (v Rozpravách Aventina) odpověděno v tom smyslu, že nemáme kritického postoje k vlastnímu válečnému heroismu. Náš válečný spisovatel se dosud jako umělec neosvobodil od občana. Ale je to zase totéž jako v každém jiném námětě. Máme znamenitou lyriku, poněvadž v lyrice samotna duše zpívá (ne víceméně kultivovaný subjekt). Máme slušnou, třeba skrovnou tvorbu dramatickou, poněvadž drama je svou podstatou neosobní, nesubjektivní. Ale umělecká próza podmiňuje svobodnou duši umocněnou v nadosobnost. Subjekt musí se přelít do všech svých objektů. K takovým osobním vítězstvím se dosud naši prosaíkové nedostali. Jenom Durychovi se to podařilo v „Bloudění“.

Charlie Chaplin:

Obhajoba němého filmu.

Za krátkou dobu uvidíme nový Chaplinův film Světla velkoměsta. Bude to němý film. Chaplin udělal módě koncesi jen vložením několika zpěvů, několika zvukových efektů a synchronisací hudby. Chaplin provází svůj film těmito úvahami:

Již dvě léta vládne zvukový film. Je dnes tedy již možno odvázat se úsudku, zvláště když nikdy nebyl odpor proti mluvícímu filmu tak velký jako v této chvíli:

Obecenstvo nejdříve se hrnulo na mluvící filmy proto, aby slyšelo mluvit herce, které milovalo. Dnes už jej mluvící filmy omrzely, neboť jejich kvalita daleko kulhá za kvalitou filmů němých.

Kdoby chtěl vytvořit těmito novými výrazovými prostředky cenná díla, musil by nejdříve podniknout důkladnou studii o povaze tónů a úplně přeměnit strukturu dosavadních snímků.

Byl jsem vždycky nepřitelem mluvících filmů. Jestliže dávám přednost dobře hranému divadlu před mluvícím filmem, jsem stejně názoru, že němý film je oba předčí.

Namítá se mi, že není příčiny trvat na tom, aby filmoví herci mlčeli, neboť prý v němém filmu se tvářili jako když mluví. Ale film je optické umění, které se vyjadřuje v obrazech. Existenčním oprávněním divadla je mluvené slovo. Každé z těchto dvou umění má jiný původ a liší se od sebe.

Mluvící film ve své dnešní firmě se dostal do těžké krize, ježž hlavním důvodem jsou jazykové hranice, které si filmová industrie sama vybudovala.

Mimika tvoří řeč, která je srozumitelná celému lidstvu. Čas od času vysvětluje titulek postup děje. To je vše. Mé filmy jsou srozumitelné negrům i Číňanům, Francouzům i Němcům.

Mým osobním míněním je, že mé filmy budou mít větší úspěch než kdykoliv jindy, neboť jsem v obecném zmatku sám jediný zachoval rozvahu.

V posledních dvou letech dostal jsem z celého světa dopisy, v nichž jsem žádán, abych s němým filmem pokračoval. Nechť jsou pisatelé těchto dopisů beze strachu: nedám se zvíkat ve svém přesvědčení a učiním to, co považuji za svou povinnost.

Na světě je aspoň 25—30 milionů lidí, kteří litují odchodu němého filmu. Když uvážím, že jen tyto lidé se půjdou podívat na můj němý film, pak je úspěch, jaký nebude mít žádný film mluvící.

Nechť se mi nedělají výčitky, že mám snad strach před mikrofonem. Mé pokusy na zvukovém filmu se až překvapujícím způsobem podařily a ostatně jsem přece mnoho let hrál na divadlech. Již v roce 1905 hrál jsem v londýnském divadle Duke of York, za několik let jsem měl již značnou jevištní zkušenost a po svém příchodu do Ameriky jsem také nejdříve hrál na divadle. Má matka, Lili Harley, a můj otec byli dobří herci.

Jsem proti mluvícímu filmu, protože jeho umělecké možnosti jsou velmi skrovné.

Mluvicí film je mechanický, bez gracie, bez kouzla. Zabíjí poesií obrazu. Ohavnost nastupuje svá práva.

Nechi bojovat proti svému určení. Jsem mim a pantomima je nejskvělejší výrazovou formou, která existuje.

ŽIVOT A INSTITUCE

Jaroslav Kallab:

S porotami či bez nich?

(Z referátu na III. právníckém sjezdu v Bratislavě.)

Nedávný III. sjezd čs. právníků v Bratislavě řešil mimo jiné také otázku reformy porotního soudnictví. Jest velmi charakteristické, že většina předložených referátů nedbajíc formulace otázky, jež zněla na reformu porot, se vyslovila pro zrušení porotního soudnictví, a reformy navrhovala jen pro případ, že by zrušení nebylo lze dosíci. Poněvadž otázka tato bude jistě jednou z těch, jež při chystané unifikaci trestního řádu budou nejvíce zajímatí širší veřejnost, považují za vhodné, aby předem byla na její řešení připravena. Obyčejně argumentuje se tu, a také odpůrci porot na sjezdu argumentovali tím, že porotní soudy se prý neosvědčují, poněvadž podléhají mnohem více než soudy složené ze soudců z povolání nahodilým vlivům, a poněvadž porotcové jako neodborníci nejsou s to, aby zjistili pravdu a správně zjištěný děj právně posoudili. Jediné téměř hledisko, s něhož poroty se posuzují, jest tedy, zda jsou s to, zaručiti maximum správnosti rozsudků.

Jsem dalek toho, abych podceňoval význam tohoto hodnocení právní instituce po technické stránce. Rád bych však zdůraznil, že při právních institucích, k nimž nesporně patří i poroty, s tímto hlediskem nevystačíme. To proto, že jako právní instituce je instituce porot součástí právního řádu, s nímž nutno ji uvést v soulad, nemá-li trpěti jednotná jeho struktura, záruka to stability státu. Nesmíme při posuzování jednotlivé právní instituce zapomínati, že její cíl je jen složkou v souboru cílů sledovaných jinými institucemi, a že jednostranné sledování tohoto speciálního cíle by mohlo ohroziti sledování cílů ostatních. Abych uvedl příklad z oboru blízkého: Objevení pravdy a rychlému potrestání pachatele, tedy cílům trestního procesu velmi by prospělo, kdyby odstraněny byly ony předpisy, jimiž se omezuje volnost v získávání důkazů. Činnost vyšetřujícího soudce, ano již činnost policie velmi by se usnadnila, kdyby bez právních překážek a skrupulí mohli zatýkati, vězniti nejen obviněného, nýbrž i svědky, prohlížet obydlí, zachycovati již na poště korespondenci, po případech proti „vzporným“ obviněným a svědkům trochu té tortury nebo trochu podplácení. Právní řád vzdává se této volnosti, třeba jest si vědom, že tím trpí spolehlivost a rychlost důkazů, poněvadž ví, že úbytek na kontě trestního stíhání jest vyvážen ziskem na kontě občanské bezpečnosti. Otázka účastenství laiků není jen otázkou soudnictví a správy, je v míře ještě větší otázkou zákonodárství. I tu jistě mnozí pozorující dnešní parlamentarismus, dospějí k závěru, že sbor odborníků by zákonodárnou i kontrolní práci parlamentu obstaral lépe, rychleji, levněji a spolehlivěji, než sbory sněmoven z voleb vyšlých. A přece se sotva najde kdo rozvážný, kdo z tohoto důvodu by se přimlouval za zrušení parlamentarismu a účastenství laiků ve veřejné správě; jen pokud jde

o soudnictví, i vážní muži podléhají pokušení prohlásiti součinnost porotců ne-li za škodlivou, aspoň za zbytečnou.

Jestliže skutečně porotcové se neosvědčili, dlužno ještě zkoumati, zda vina tkví v jádře instituce porotců či ve výběru osob, či v konkrétní úpravě instituce. Pokud jde o výběr osob a konkrétní úpravu instituce porotního soudnictví, nemíním na tomto místě se věci státních věcí, to je studně všeho dobra. K němu se utekla spravedlnost, v něm je moudrost kulturou nezkažená, v něm mají oporu dobré mravy. Dnes víme, že to byl krásný sen. Květy romantismu, v němž původně halena myšlenka lidovlády, zetlely a opadaly. Marná je snaha těch, kdo by je chtěli k novému životu křisiti a jestliže odpůrcové porotního soudnictví odmítají pověru, jako by mužové z lidu lépe byli s to, aby zjistili skutečnosti, než soudce v této činnosti zešedivěví, že přirozeným instinktem svým lépe vystihnou požadavky spravedlnosti, než soudce učeny, že jsou nezávislejší a svobodnější než vzdělaný soudce, souhlasím s nimi zcela. V těchto romantických příkrasách není však vlastní jádro instituce porot. Proto také zetlelé a opadávající listy květů romantiky nesmějí nám zakrývati jádro, jež pod nimi dozrálo. Jádrem tím je právě účast lidu při správě věcí státních. Nevěříme sice již s romantiky, že by v lidu byla tajemným jakýmsi způsobem skryta pravda, dobro, spravedlnost, ale víme, že národu, jenž dosáhl již určitého stupně kultury, nelze vládnouti proti jeho vůli. Víme, že hledání pravdy a spravedlnosti jest práce vyžadující tím více odborných znalostí, čím život náš se stává složitějším, víme také, že nevzdělaný dav je schopný ničiti, nikoliv však stavěti, dokud jednotlivci svou prací mu neukáží, jak má stavěti, víme však také, že nelze natrvalo vládnouti dnes tam, kde by lid podnětům vládnoucích nerozuměl. Nevěříme již, že by lid poznal pravdu při zjišťování skutkové podstaty a nalezl spravedlnost při jejím právním posouzení lépe než odborníci. Není vše pravdou a spravedlností, co lid za pravdu a spravedlnost považuje. Ale na druhé straně jsou pravdy a jest spravedlnost, již lid neuzná, jež získány jsou příliš již subtilními, čistě odbornickými postupy myšlenkovými. Tam, kde vládne autorita, v thěokracii, v monarchii, v aristokracii jest lid veden k tomu, aby výrokům vládnoucích slepě věřil. V demokracii nežádáme po něm této slepé víry; chceme jen, aby se dal přesvědčiti. Nevěříme tedy již, že by z lidu vycházelo poznání pravdy, dobra, spravedlnosti; ale z důvodů politických chtějíce státní moc v národě kulturně pokročilem postaviti na základnu co nejširší, snažíme se o to, abychom pravdu a právo podávali lidu tak, aby ji za pravdu a právo uznal. To se mi zdá býti základní myšlenkou, jak zřízení parlamentního, tak účasti laiků ve správě, tak konečně i porotních soudů. Velká část dnešní bídy parlamentu, veřejné správy a i soudů porotních spočívá v tom, že ani zákonodárce, ani k součinnosti povolání laici si této stránky problému demokracie nejsou vždy vědomi. Mnozí zástupcové lidu jsou přesvědčeni v duchu starého romantismu, že proto,

že vyšli z lidu, rozumějí problémům státním lépe než odborníci, že jejich studiu a postupnému tvoření věnovali celý svůj život. To je ovšem klam. Ale stejně by bylo klamem, kdyby odborníci se domnívali, že natrvalo mohou ovládat stát opatřeními, jejichž nutnost a účelnost by ovládaní nechápali. Je nesčíslně definicí demokraticismu; mám za to, že pro nás nejvýstižnější je, že demokracie je dělba práce. Nové cesty hledat, tvořit mohou ovšem jen odborníci. Výsledky jejich práce však by byly ohroženy, kdyby lid, jenž již není slepě oddán autoritám, je nechápal jako věc, jež se děje s jeho souhlasem. Proto musí výsledkem odborní práce jako návrh být přijat zástupci lidu, má-li pro něj být závazný. Jistě i tu se setkáváme s omyly, kdy dobrý návrh je zamítnut nebo špatný přijat; ale třeba by se stanoviska účelnosti postup parlamentní nebyl ideální, je to dnes jediná cesta, jak nahraditi vládu autority dobrovolným uznáním se strany ovládaných, jež zase zaručuje jednak klidný vývoj poměrů ve státě, jednak kulturní pokrok lidu; neboť demokracie má vésti národ k tomu, aby o veřejných věcech uvažoval věcně, aby se dal přesvědčovat, místo aby věřil v nemožnosti a zázraky nebo dal se strhovatí výbuchy citovými, k čemuž je veden tam, kde jest pod vládou autority.

Porotní soudnictví pokládám za integrující součást demokratického zřízení ne proto, že bych věřil, že mužové z lidu jsou k souzení způsobilější, než soudci z povolání, nýbrž proto, že má-li výkon trestní spravedlnosti posilovati důvěru ve stát, musí aspoň tam, kde jde o tresty nejtěžší, se díti tak, abychom mohli počítati se souhlasem národa. Při tom ovšem, jako odpůrci porotního soudnictví, odmítáme domněnku, že by bylo posláním porotních soudů mírniti zákon nebo vykonávati právo milosti. Neboť mírniti zákon může jen zákonodárce, vykonávati milost jen hlava státu. Proti tomuto zneužití moci porotců musí trestní řád obsahovati odpomoc, jako naopak ústava brání, aby zákonodárce nebo hlava státu si osobovali moc soudní. Ale stejně, jako ve zmíněném již případě domovní nebo listovní prohlídky a vazby obětujeme rychlost a bezpečnost skutkového zjištění zájmu na bezpečnosti a svobodě občanů, tak musíme přejímající porotní soudy obětovati technickou dokonalost procesu zájmu na vypěstění a udržení demokratického myšlení.

Ríká se často: I kdyby to pravda bylo, dnešní náš lid není pro takové zřízení zralý. Počkejme se zavedením porot, až zralý bude. Tato námitka mi připomíná známou radu: nelez do vody, dokud neumíš plavat. Mezi právními institucemi a vyspělostí národa je poměr podmíněnosti vzájemné. Jako instituce předpokládá určitý stupeň vyspělosti, tak nelze tuto vyspělost vypěstovati bez těchto institucí. Jak instituce parlamentarismu, tak instituce porot nepokládám za přežití, nýbrž za příliš mladé. Vady, jež dnes na porotách zjišťujeme, nejsou jen vadami těchto institucí, nýbrž z velké části důsledkem toho, že jich neumíme ještě využití. Odstraněním porot bychom těchto hlubších příčin jejich neúspěchů neodstranili, nýbrž jen bychom je zakryli. Počínali bychom si jako lékař, jenž by umělými prostředky snížil teplotu nemocného, nestaraje se o příčinu horečky, nebo jako obchodník, jenž zjistiv ve svých knihách nepořádky ve svém obchodu, by přestal knihy vésti. Choroba, v našem případě nepůsobilost, neschopnost, nespolehlivost, nezodpovědnost porotců a lidu vůbec v obstarávání věcí státních rozežírала by náš veřejný život dále a způsobila by

nekonečně větší škody, než několik nesprávných rozsudků.

Docházím tedy k závěru: instituci porot jest zachovati a upravit tak, aby se jí dosáhlo cíle této instituce: výroky soudní, jimiž ukládají se nejtěžší tresty, neopírají jen o autoritu soudu, nýbrž i o souhlas zástupců lidu.

Některí odpůrci porotního soudnictví by v případě, že by součinnost lidu byla uznána za nutnou, dali přednost soudům kmetským před porotami. Rozdílně spočívá v tom, že při soudě porotním jednáji laici ve zvláštním sboru, a to jen o otázce viny, kdežto při soudech kmetských jednáji společně se soudci z povolání, a to nejen o vině, nýbrž i o trestu. Kmetské soudy nepovažují však za způsobilé, aby nahradily poroty právě pro vlastní smysl součinnosti laiků při soudnictví. Rekl jsem, že demokracie je dělba práce; součinnost neznamená, že by různé složky demokracie měly být stejně činné. Úkol hledati pravdu a nalézati právo vyžaduje odborných znalostí a může nejlépe být obstarán odborníky. Přibírají již v tomto stadiu, tedy za řízení průvodního a za příprav rozhodnutí, laiky, znamenalo by ztížení práci odborníků aspoň výkladem nutností opatření, jež odborníku jsou jasné, jejichž dosahu však laik v tomto stadiu ještě nerozumí. Teprve, když odborná práce jest hotova, věc pro rozhodnutí zralá, nastupuje úkol laiků, aby výsledek práce odborníků přijali nebo zamítli. Těto myšlenky hovoří dnešní obvyklý způsob porotního řízení s otázkami vypracovanými odborníky lépe než řízení před smíšeným sborem, před kmety.

Vojtěch Čížek:

O „studentském časopisu“ a o nás profesorech.

Chtěl jsem několika řádky přivítat X. ročník „Studentského časopisu“, povědět, jak se v něm jeví zájmy, záliby, obzory a hlediska středoškolské mládeže, která do něho píše, fotografuje, kreslí a — to se rozumí — také veršuje, ale ať jsem se namáhal sebevíc, nebyl jsem s to soustřediti se pouze na studenty, všude se mi dral do pera profesor. Nikoliv proto, že by můj vztah k profesorovi byl užší než ke studentu, nýbrž proto, že „Studentský časopis“ mi vždycky a především připomíná naši profesorskou odpovědnost. Snad proto, že ho nečteme, ačkoliv jest našim jediným veřejně otevřeným oknem do vnitřního světa těch chlapců a děvčat, na nichž vychovatelsky uplatňujeme svou slušnou znalost vyučovacích předmětů a nevelkou znalost mládeže. Z toho nepaměti nevytváří se ve středním školství ovzduší, ve kterém se snadno dýchá. Já aspoň, syn profesorův, sám více než dvacet let profesorem — tedy člověk stavu navyklý — cítím se ve svém povolání šťasten už jenom tvář v tvář žákům. Všechno ostatní v něm mne tísní, tíží, čím jsem starší, tím méně jest mi snesitelné. Nikoliv pro námahu, nýbrž pro stárnutí, nýbrž pro nevalný plat, nýbrž pro osobní vztahy, na něž si věru nemohu nářkat, nýbrž pro naši nehybnost, neprůbojnost, neprogramovost, pro strach z novot, pro naprostý nedostatek zájmu o kategorisovanou empirii o žactvu, o niž bychom mohli opřít alespoň příští změny ve školství, když už dnešní musíme dělat bez ní. Jakmile někdo z nás vyřkne taková slova, hned se za-

čneme tvářit, jako by se dotýkal cti praporu a člověk sám tak navykne této představě, že potřebuje hodně odhodlání k tomu, aby sám sebe přesvědčil, že se jí nedotýká, že se otevřeností nikdy žádné cti nelze dotknout, a ještě více odhodlanosti, aby o tom přesvědčil nepřesvědčené. Žádný ohled mne nesmí zdržovat, abych neřekl, že mi naše střední školství připadá jako zakletý zámek visící v povětří na řetěze setrvačnosti. A tak maje před sebou „Studentský časopis“, myslím na nás, středněškolské profesory: na nedůvěru, s kterou se k němu chováme my jedni, na lhostejnost, s kterou se k němu chováme my druzí, a hlavně na to, že jej nepokládáme za zdroj poznatků, za doplněk svého povolání, zkrátka také za svůj časopis, nýbrž za něco, po čem nám příliš není.

My vůbec věnujeme málo pozornosti sledu a střetu generací, ačkoliv jest to pro nás otázka všech otázek, a tváříme se, jako by naším posláním bylo druhotné tradování látky, již jsme se kdysi naučili. Jsme zašiti do svých zvyků jako do pytle. V takovém postavení nemá člověk dost odstupů, aby sám sebe viděl z dálky. Kde není odstupů, není iniciativy, kde není iniciativy, není průbojnosti. A tak krotké rozhlížení se, strach před nějakým zhroucením něčeho, nemožnost odlepit se stává se nám představou uspokojivého plnění sociální funkce stavu, z níž čerpáme sebeklamný důkaz o tom, že máme program. Jenže program jest vždycky budoucnost a duševně pojatá budoucnost jest výboj. Místo snah o duševní výboj vidím strach z podvrtnictví.

Rekl jsem, že sled, střet a prolínání pokolení jest pro nás otázkou všech otázek. Mezi generacemi dospělých, i když se od sebe liší ideovou náplní a způsobem sociálního zakotvení, jest věkové rozpětí do jisté míry neutralisováno hospodářskou samostatností, hotovostí názorů (i když falešných a protikladných), zkušeností života a právem jednati na vlastní nebezpečí. V našem povolání sráží se ustavičně dynamika nehotovosti mládí se statikou našeho stárnutí. Základním obsahem naší funkce jest tvořiti z profese kladný vztah nedospělých k dospělým, jenž se uplatňuje v individuálním rámci stárnutí učitelova a v neustávajícím přílivu 10—11letých studentů. Tento nevyhnutelný biologický poměr dává nám profesorům do rukou ještě k tomu mládež v choulostivém věku tělesného a duševního dospívání, v němž lze osobnosti buď tvořiti nebo rozbižeti. Odtud ta nesnadná povinnost snáselivě se obnovovat ve styku s těmi, kteří k nám přicházejí přinášeje s sebou představy, jež nám, generaci o 30—40 let starší, jsou cizí. Jaká jest hodnota těchto představ, jest jiná otázka. Nelze jí užití jako argumentu proti této nepsané a těžko poručitelné povinnosti, již teprve stává se profese národním posláním.

„Studentský časopis“ jest studentům příležitostí k sebeuplatňování, nám příležitostí k analýze. Studenti jeví se nám v něm v nerovnováze mládí zkomplikované vratkostí krisi společenských. Kázáním se nic nepořídí, nýbrž studiem poměrů. Ale i v té nerovnováze jeví se niterný život studentských přispěvatelů časopisu nepoměrně bohatším než v prostředí, jehož jedním šněrovadlem jest vyložit, druhým vyzkoušet a v němž se rodí sebevědomí, které nedovoluje dospělému, aby s nedospělým zacházel jako se sobě rovným. Tento požadavek rovnosti tkví v přirozeném nároku mladého člověka, aby byl brán vážně. Ať je sebenehotovější, právo na to má; ne proto, že jest roven, nýbrž proto, že požadavek býti brán vážně jest páteří rodícího se charakteru a že bez této etické fikce jest výchova k svobodě nemožná.

Jakou má býti redakce „Studentského časopisu“? Co nejsvobodomyšlnější a neustupovat výtčkam plynoucím z falešného strachu o budoucnost, již by přispěvatelé časopisu mohli rozvrátit, protože mají chut a potřebu mluvit a jednat otevřeně. Rozvraty byly až dosud vždycky výsadou dospělých a začínaly strachem podívati se věcem a lidem tvář v tvář. Nikdo netvrdí, že lze nedospělým všechno dovolovat, ale z poznání, že i pro dospělé není jiné svobody než relativní, nelze vyvozovati závěr, že pro nedospělé jest dosti dobrý negativismus zákazů, provázený důrazem převahy věku a postavení. Dospělí v „Studentském časopise“ mají úkolem učít pozorovat, učít rozbírat, člověka a společnost především, učít bojovat na základně kriticky tříděné empirie, ukazovat, kterých nových oblastí vědění česká společnost nevtřebala, kterým směrem leží oblasti ještě neotevřené, jichž objevením se národově průkopnický vtělují mezi nepostradatelné složky člověčenstva.

V tom jest úkol „Studentského časopisu“ rovnoběžný se sociální funkcí profesorství. Polemiky posledních let a zvláště posledních dnů ukázaly především dvě věci: že se nás výtčká dotýkají nemile a že vyvracejice i ty, jichž vyvrátiti nemůžeme, ocitáme se na neplodné půdě formálních projevů. Nepravím, že nejsou míněny poctivě; pravím, že se jimi nic nepořídí, nýbrž k o n c e p c i, jejímž předpokladem jest vytrhnouti se ze ztrnulosti zvyků.

D O B A A L I D Ě

Jan Šnobar:

Mládeži, chceš být zbabělá?

V neklidné a nejisté době našich dní, kdy se zjišťuje, že mírumilovná a své puďy po mezinárodní pospolitosti na konferencích vybíjející Evropa jest válečně vyzbrojena silněji, než byla před válkou, setkáváme se na všech stranách s pocitem nepřijemného stínu v zádech člověka, který není jistý svou svobodou. V rozhovorech s lidmi nám každou chvíli probleskne z jejich slov obava před válkou. Uvažuje se, zda by frontový voják šel ještě jednou do pole, zda by zázemí bylo dosti schopno brániti se, zda by rodiny vojáků na frontě byly jisty životem uvnitř země. Technický vzestup válečné schopnosti si vynucuje tyto otázky. Není třeba míti obav. Není třeba uvažovati o tom, zda by frontový voják šel ještě jednou do pole. Zda by nové vojsko dosti obstálo v hodině těžkých zkoušek. Psychologie doby, v jejímž znamení by byl válečný kohout, by zachvátila každého tak jako v každé válce. Duch doby a mentalita davu jest silnější než vůle jedincova. Jednotlivec se bude brániti, bude instinktivně cítiti hrůzu před zánikem vlastního života, ale, začleněn do davu, ztratí vědomí své osobnosti a půjde jako jednotka, část množství, jež má nad sebou rozkaz.

Netřeba mysliti na válku. Evropa má jiné úkoly, jiná poslání, vážnější a odpovědnější, a také těžší, než rozhodovati granáty, kulkami a plynem o své budoucnosti. Na všech státech a na všech národech leží ještě dnes hrůza nedávné minulosti. Překrvení a podezřelá odvaha některých národních skupin rozvraceti klid a práci evropského bloku má své příčiny spíše ve vnitřním zmatku než ve vůli potřiti souseda zbraní. Většina národů, uznávající demokracii a stojící za ní, vidí důsledky možné válčné kampaně, a proto hledí jednati i v bu-

doucnu za zeleným stolem a vylučovati rozhodování válkami. V Evropě není, kromě italského fašismu a hackenkruzlerské utopie, vůle k válčení. Ale na všech stranách jest přesvědčení o nutnosti býti připraven a řádně vycvičen pro válku obrannou, jež se týká jak jednotlivce, tak i všech, s nimiž jest v úzkém vztahu a jejichž prostřednictvím jest spojován s celým národem. Zásadou dnešní politiky mezinárodní není výboj, ale obrana před válečným násilím druhého, který by měl odvahu porušiti etiku mezinárodních dohodnutí. A zde jsme u problému, který jest osou dne.

Ve Studentském časopise (X, 1) četli jsme slova jednoho z mladé inteligence, jež vstupuje do života. Oktáván píše: „Žádná idea, ani vlasti, není pro mne tak silná, abych se nechal pro ni zastřelit, zmrzačit, roztrhat v kusy, otrávit plynem a pod. Jsem snad zbabělec, ale život jest mi milejší. Vypukne-li válka, budu se hledět vojně vyhnouti, ať tam jdou ti, kteří mají zbroj v pěsti a kterým se to líbí. Pracovat pro vlast budu (ne pro stát vždy — vlast a stát není totéž), ale zabít se nechat — miluji život!“ Chápeme duševní boj tohoto mladého muže. Jest dán nedostatkem zkušenosti a nedostatkem lidského společenství. Nechme stranou jeho slova, jeho strach před smrtí, na který má právo. Vždy nám zůstane však na mysli věta: „Jsem snad zbabělec, ale život jest mi milejší.“ Zde jest viděti nedostatek mravní síly. Jako opomíjíme ty, kdož se jakýmkoliv způsobem dostali z povinnosti vykonávati vojenskou službu, aby zasedli místa ve veřejné službě, aby získali pro sebe výhodnější postupy, jež jim spadly do klína nepřítomností těch, kdož jsou povinni vojenskou službou, jako stojíme proti těm, kteří, jsouce syny vlivných otců, zbaveni byli toho, čemu se říká občanská povinnost, tak musíme také státi proti konfesi mladého muže, který, myslé příliš na sebe, zapomíná na své bližní. Jeho slova plynou ze zásadního omylu. K smrti jej nemůže donutiti žádná idea. V tom má pravdu. Ale vylučuje se tímto názorem z proudu života, který chce nejen práci, ale také obět. Zapomněl na jedno. Posílaje do možné války ty, jimž se to líbí a kdož mají zbroj v pěsti, posilován vůlí stůj co stůj se vojně vyhnouti, prozrazuje na sebe nedostatek mravní odpovědnosti k druhým lidem. Nikdo na světě, a zvláště ne ve vlastním národě, nemůže mi býti tak lhostejný, abych jej mohl opustiti a zraditi ve chvíli, kdy jde o jeho život. Myslíme stále na válku obrannou. Povinností muže jest hájiti všechny, kteří zůstávají v městech a vesnicích, v práci, jež udržuje život. Jsme vzdáleni úcty k militarismu, nenávidíme vojákou morálku okované boty, jež jest kdýkoliv schopna rozdrtniti opovrživě myšlení civilistovo, nemáme rádi vojančení jako řemeslo a svobodné umění. Nechápeme, proč voják z povolání má míti více společenské pocty než pracující civilista. První i druhý jsou si rovni. Jsou placeni, jejich povinností jest tedy pracovati ve svém oboru. Netřeba mluvíti sentimentálně o občanských povinnostech. Civilista, odcházející do vojenské služby a na vojnu, ztrácí vždy více než ten, jemuž jest volna povoláním. Ztrácí hospodářsky i duchovně. Ale právě proto, že vojenská služba jest pro něho větším životním risikem, právě proto musí si býti vědom, že jest úžeji spojen se všemi, kdož jako muži jsou povinni státi se zbraní v ruce na obranu slabších, a v případě války by museli býti k dispozici všichni muži, a nesmí se odhodlání ke zbabělosti vzdalovati od těch, kteří tvoří hradbu, jež brání. K vojenské povinnosti, a také k možnosti smrti, musí jej vésti ne směšnohrdinské teorie, vy-

mýšlené nejbabělejšími, ale čistě lidský vztah ke druhému.

Za každým mužem stojí vždy někdo, kdo zasluhuje, aby byl chráněn. Snad je to žena, milenka, rodiče, děti, jsou to ti, kteří se z jakýchkoli důvodů nemohou brániti, je to každý člověk, který svým životem poctivě pracoval pro mír. Mravní povinnost ke druhému, k bližnímu, zavazuje člověka, aby se nevyhýbal žádnému nebezpečí. Chráně druhého, slabšího, chrání také sebe, smysl svého života, který nikdy nemůže růsti z egoismu.

Výše citovaná slova mladého muže mohou se státi opět zbraní proti inteligenci ve vojenské službě. Zkušenost učí, že školská inteligence nemá vždy dosti potřebného vztahu k lidským závazkům. Nechápe dosti dobře, že musí-li do vojenského kabátu obyčejný člověk, že tam musí i ona. Vojenská služba není jen privilegium dělnictva, strojníků, šoférů, obuvníků, holičů, zedníků, zemědělských dělníků, vztahuje se na všechny. Uniká-li z ní agrární šlechta, nesmí se jí vyhýbati člověk, který dovede mysliti. Kamarádství vojenského života naučí každého chápati svého druha jako obět povinnosti, sblíží jej s ním, byť to byl nejchudší z nejchudších. V presenční vojenské službě poznali jsme řadu lidí primitivních, kteří přišli od svého života někde z Podkarpatské Rusi do nového prostředí, kteří trpěli novým životem, ale kteří měli dosti vůle, aby zvykli a srostli a naučili se. V tom jest smysl vojenské služby. Slouže, vykonává voják dílo ve prospěch všech. Mluví-li někdo tak, že dává najevo svou nevělu k jednání v případě války, je to projev osobní nestatečnosti, jež prozrazuje, že si cení jen vlastní život. Zapomíná však na to, že zbaběle zrazuje svého bližního, že jej zrazuje zrovna tak podle jako ten, který se úmyslně vůbec vyhnul vojenské službě. Člověk jest příliš zapjat do společnosti, aby mohl bez vyčitek říci, že jest mu život milejší než mravní povinnost. Zákon života jest již v tom, že proti naší vůli jsme jeden závislý na druhém, že zbabělost a neodpovědnost jednoho krutě se mstí na životě druhého. Musíme bojovati proti válkám. Musíme brániti každému zlu, jež by chtělo rozbiti vývoj společnosti. A právě z této povinnosti, která jest vyšší než národ a stát, musíme potlačovati v sobě chytrost individua, zbaběle hledajícího díru, do které by se skrylo ne před smrtí, ale před lidskou povinností, posílajíc místo sebe druhého. Musíme žádati, aby vojenská povinnost, vychovávající armádu na ochranu ohrožovaného státního celku, se týkala všech, aby z ní nikdo nemohl uniknouti, ale aby naopak zase stát si byl vědom, že za účast v této povinnosti nesmí trestati, že nesmí člověka, který prošel vojenskou službou, vraceti do zhoršených životních podmínek, že je musí chrániti proti těm, kteří díky jeho nepřítomnosti postupují a získávají výhodnějších podmínek civilu. Zde musí platiti ne sentimentální stanovisko o národní povinnosti, ale praktický důsledek teorie o dělbě práce a povinnosti. Něco za něco.

Ne postaviti člověka do jiného prostředí a pak jej vraceti zpět do horších podmínek, ale vyrovnati jeho návrat s životními poměry těch, kteří jsou zbaveni vojenské povinnosti a kteří ze života získávali, aniž by ztratili. Každá práce musí míti odměnu. Život nás naučil, že i práce pro celek musí býti nějak vyvážena. Ne zlatem, ale spravedlností, aby člověk, vykonávající vedle svého povolání ještě službu veřejnosti jako voják, neztrácel a nebyl za to poškozován.

Mentalita mladých lidí, kteří mají podobná přesvědčení o nutnosti osobní zbabělosti, se změní životem. Každý dělník před odvodem stojí na podobném stano-

visku. Je to atavistický strach o život. Pospolitosť vojenského života jej však naučí vidieť v každom druhém kus svého těla, kus duše svého národa, naučí jej brániti druhého i za cenu osobního života. Kdyby se stalo lidstvu neštěstí, že by Evropa zase byla vržena do plamenů válečného vraždění, že by na hrobech padlých ve světové válce se kupila nová mrtvá těla, jistě i mladý člověk, který se vyzpovídal tak neodpovědně ze svého lidského zmatku, by stál na té straně, jež by byla ponižována, jež by se bránila proti násilí, hájil by ve své vlastní osobě všechny, stojící za ním po celém okruhu, jemuž říkáme vlast, a snad by pro ně, když by to měl v osudu, také padl. Konal by to čistě přirozeně, z pocitu odpovědnosti k lidem, z pocitu spravedlnosti, kterou třeba hájiti. A tak mladý člověk, píšící tak proskribovaná slova, by zradil svůj vlastní názor a stál by po boku lidí, kteří byli postaveni, aby byli hradbou proti zlu. Stál by na svém místě, uznávaje mravní jistotu obranné války. A vystoupil by proti každému, kdo by se mu opovážil říci, že jest zbabělec, poněvadž konání povinnosti za všechny slabé a trpící v zájmu by mu dalo právo hájiti sebe sama.

D O P I S Y

Mladí a staří.

Vážený pane redaktore,

jak se někde vyskytne zase otázka mladé a starší generace, nevzdám to, ačkoli by bylo pro mne osobně jistě taktičtější mlčet. Snad proto, že jest mi to jednou z neaktuálnějších otázek, která se denně vnučuje, protože stojím právě tak mezi Vámi a sl. Krausovou. Když jsem četl její dopis, řekl jsem si, že má pravdu. Když jsem četl Vaši odpověď, pomyslí jsem si, že pravda je na Vaší straně. K tomu není třeba žádného pirandellismu, stačí pochopiti, že tu nejde o fakta, nýbrž o city. Sl. Krausová má právo býti rozhořčena, poněvadž se jí všude vnučují ti staří, poněvadž je mladá, a Vy zase se tomu docela přirozeně trochu posmíváte. Tak tomu bylo vždycky.

Ale to „bylo vždycky“ se právě mladým nelíbí. To je právě jednou z těch ideí mládí, po kterých se sháníte, že totiž není ještě tak rutinné, aby se sklonilo před každým faktem. Ptá se, nešlo-li by to třeba jinak. Podívejte se: před válkou bylo ideálem býti starý. Teď právě jsem měl v ruce fotografii abiturientů z těch let. Abychom našli pendant k těm usedlým pánům, většinou ozdobeným knírem, musili bychom dnes jíti na sjezd abiturientů po dvaceti letech. Dnes chce býti každý mladý. Nechtějte, prosím, abych k důkazu volal na pomoc Ameriku a dědečky, kteří se učí moderním tancům. Ony sl. Krausové jest právě v tom, že řekla, že mladí si žádají místo starých. Myslíla patrně místo ve smyslu ideovém. Pokud já vím, aspoň u nás, zastávají mladí lidé přední místa v podnikání a veřejném životě. Nebudu uváděti Vás, pane redaktore, poněvadž přesto, že jste při prvním a posledním setkání udělal na mne dojem téměř chlapecký, padlo na Vás odium stáří. Myslím však na jednoho inženýra starého či mladého 25 let, který zastupuje jednu z našich největších továren v Brazílii. A nechtěl bych říci, že jest výjimkou. Souhlasím proto snad s Vámi?

Právě ráz dnešního podnikání vynutil si nástup mladých. Jaké vlastnosti vyžaduje? Rozhodnost, optimismus, energii, přizpůsobivost. Vlastnosti mládí. Kam se ztratila rozvaha a zkušenost? Za takových okolností cítí se mladí silnější než jsou, za takových okolností začínají se jim staří brániti. Nejde o „místa“, jde o p o m ě r těch generací. Je mezi nimi nedůvěra, ne-li přímo nepřátelství.

„Ačkoli jste mlád, přimluví se za Vás“, říkají staří a dodávají: „Však Vám už praktický život uzavze Vaše iluze,“ což znamená „zničí Vaše mládí“. Ustupují, ale dopřejí si aspoň to, že ztrpčí mladším začátky, nechávají je čekat na důležitá rozhodnutí, ubíjejí je všedností.

Bez chyby nejsou ani mladí. Proti povýšenosti zkušenosti nastavují svou bezohlednou výbojnost, stupňují ji často úmyslně, aby si dodali vážnosti. Generace jsou si trapně cizí. Tak tomu bylo vždycky.

Ale já právě myslím, že kdyby mladí a staří měli stejný věk při různých názorech, dohodli by se hladce, neboť největší rozdíly jsou ve způsobu myšlení, ve slovníku, ne v samých myšlenkách. Vy jste se ptal, jaké že nové ideje přináší to mládí. Snad žádné, ale snad dovede jim dáti nový výraz a tvar, o s v ě ž i t i je.

Ještě jednou: Mladí vyznačuje se přizpůsobovací schopností a žádá proto právo na změnu. Naproti tomu staří lidé cítí k změně instinktivní odpor. Při rychlosti dnešního života (zdá se to frásí, ale je to pravda) nemohou se proto tak dobře uplatnit. Mladí stávají se proto ještě bezohlednější. Čím rychlejší jest tempo, tím nutnější jest brzda. Na to zase zapominají mladí.

Spolupráce jest nezbytná. Problém „mladí a stáří“ není problémem moci (nebo „míst“) té neb oné generace, nýbrž především jejich s p o j i t o s t i. Je nutné, aby se každá generace postarala o kontinuitu, aby si zajistila spolupráci mladých lidí. Je to daleko více v jejím zájmu než v zájmu těch mladých. Pomáhati, „protože“ jsou mladí, ne „ačkoli“ jsou mladí. Iniciativa patří tedy nesporně těm starším.

Zdá se mi, že u nás není pro tuto kontinuitu nejmenšího pochopení. Snad v průmyslu, a obchodě, ale velmi málo v umění, tisku, politice. Každá generační skupina stává se hned při svém vzniku exklusivní, uzavírá se před novými členy. To se netýká pouze starých skupin, nýbrž mnoho nových, mladších. Kolik jest jich, které si dělají nárok na monopol avantgardy, pokroku, rozumu. Neuvědomují si, že kdyby byly jejich myšlenky sebelepší, ztratí svou životnost a tak i cenu, že stárnou, chybí-li ve skupině mladý element, jež by osvědčené myšlenky dovedl aplikovati na nové poměry. Jest nutné doplňovati řady novými členy ani ne tak pro kvantitu, jako pro kvalitu. Má-li býti myšlenka uchována budoucností, má za ní státi dorost. Teď snad pochopíte, proč píši, že pro mne taktičtější by bylo mlčet. Vypadá to příliš, jako kdybych ukazoval na sebe. Chtěl bych zmírniti ten dojem tím, že nežádám místo pro sebe, nýbrž pouze pro tuto myšlenku.

16./X. 1930.

S dokonalou úctou Radovan Šimáček.

*

Vážený pane redaktore,

pousmáv se nelíbě a škodolibě nad manifestem mladé generace, za niž právě promluvila slečna Krausová, dovoluji si také říci — bude-li mně slovo uděleno — pár vět k věci, nebo spíše k věcičce. Slečna Krausová, takových neuznaných lidí je víc. Já hned na příklad. Tak jsem se těšil, že se dejme tomu uchytím v Praze, kde mám rodiče, kanoe, a několik známých dívek, redaktorů a Vysokoškolský sport, Klimentskou plovárnu a Národní divadlo, v poslední řadě pak rozdělenou disertační práci — a tu máš: jsem kdesi skoro na vesnici, v hodně zapadlém koutě Moravy. Nemohl by mi tam v Praze někdo udělat místo? Tohle si říkám už devátý rok!! Poprvé, když jsem vstoupil na universitu, posledně teď večer, když píši odpověď na Váš výborný nápad. Tohle nám ještě nikdo nenapsal veřejně! Srdečný stisk ruky na znamení díků! Z cesty pánové, z cesty, stará generace! A teď koukám, že to takhle nejde. Chtěli jsme si vzít slovo a protože jsme nebyli dost kompetentní a nedělali jsme to chytře, jsme na Moravě, Podkarpatské Rusi a Slovensku — právě my, kteří jsme do Prahy nejvíc poutáni. Je nás dost!

Tak jsme se těšili a říkali jsme si, že se musíme dát, až dostudujeme, do záslužné práce, kterou nikdo podle našeho názoru pořádně nedělal. Reformovali jsme a „ryli“ jsme. Den po dni jsme si říkali, že teď se o p r a v d u musíme dát do práce! Tolik lidí nám překáží... A ta práce? Bylo strašným uměním vymyslet něco, co se má dělat jinak, než se to dělalo. Každý plán byl úžasně krásný, když se rodil v myslí. Člověk myslil, že opravdu objevil něco ohromně důležitějšího. Chtěli jsme objevit novou vyučovací metodu a dejme tomu — nový poměr profesora a žáka, a výsledek byl, že se ve třídě řvalo nebo nemluvilo zásadně k věci. Já jsem totiž profesorem. Za pár měsíců člověk poznal, že se nové myšlenky nedají tak lehce uskutečňovat,

jak si je člověk sám rychle konstruuje. Tohle je v jednom oboru pracovním. Také jsem si myslil, kolik lidí po ČSR, zejména ovšem v Praze, by mi mělo „udělat místo“. Neudělalo a v dohledné době rozhodně neudělá, svět se nezbořil a nezboří, ani kdybych večeřel sublimát. Naříkáním se totiž nedá nic řešit!

Slečna je v Praze, studuje práva, těší se, co všechno jednou začne dělat, až jí jenom u všech čertů někdo udělá místo. A ono stále nic. Zatím ovšem stárneme a zvykáme si nadávat na poměry. Slečna si — s odpuštěním — vyjela poněkud na pana Čapka. Karel Čapek to sice vůbec nepotřebuje, aby mu někdo dělal advokáta, to si dovede obstarat sám docela dobře, ale nebude snad tak docela nemístné, když připomenou slečně Krausové Čapkova „Adama stvořitele“. Tak člověk si to pořád plánuje, jak to zařídí, aby to bylo z gruntu pořádné a dokonalé, a nakonec kouká, že vlastně vykouzlil — zmetka. Člověk se strašně dlouho rozčlňuje, co udělá a co nemůže dělat jenom proto, že mu někdo překáží. Nezdá se Vám to být přece jenom trochu slabošské? Když rovnost — tedy rovnost, ale ne: pardon, my jsme, prosím, slabší pohlaví, neboť my jsme mladí. Konkurence se nelíbí?

Mladí... jak je to krásné slovo! Kdyby někdo napsal román a dal tenhle název a pestrou obálku, jde to na dračku! Debatní kroužky... Sám jsem patřil k jejich horlivým zastáncům a dovedl jsem se za ně těžce spálit — i když vím, že to zavinili v dobrých 80% klepavé báby obojího pohlaví a zlomyslnost s politickou nenávistí. Dovedl jsem se bit za mladé lidi, za jejich zájmy, za jejich zdraví, hlava nehlava. Na nastavené lokty jsem se vůbec nedíval. Nu a? Teď si myslím, že je stokrát účinnější, když mladý člověk píše do novin a tak trochu dělá zdravé a moderní veřejné mínění, než když debatuje a jak jsme to hodně často pozorovali — hádá se o slova. Kdo pak dnes stanovil nějaký program mladí? Slečna K. má uveřejněný svůj manifest. Co je tam, prosím, nového, co ještě nikdo neřekl za dnešní mladou generaci? Nic — jen toto: ráče se laskavě uhnout, my mladí chceme také něco dělat! Mně to všechno připadá, jako když někdo spustí k autoritě maminčině: „On mne nechce nechat“... a pak se ukáže, že je někdo rozmazlený a že chce mít příliš pohodlnou dráhu. To je, prosím, mladí! Takhle se to dělat nedá!

Ten program mladí — kde to je? Čím se chtějí lišit dnešní mladí lidé od starých? Zdá se mi, že se liší vlastně zase jen čísly na křestním listě. Tolik problémů a mládež se okolo nich potácí docela stejně jako staří ode zdi ke zdi. Pacifismus, abstinence, kouření, trampingu a kromě volnějšího poměru mezi oběma pohlavími není valného rozdílu mezi dnešní mladou generací a dřívější mladou generací. A poměr k soudobým starostem? Žádný! Kdo pak komu brání? Tolik novin k dispozici, kam se může psát! V Praze tolik příležitostí k vzdělání! Já bych tam šel s vysvědčením pro střední školy třeba na obecnou školu! Pražský weekend!!!

A co slyšíte: že jim někdo překáží. Snad si přejete, že Vás pozvou do správní rady elektrických podniků? Nebo k audienci do Topolčánek, nebo že pan Baťa čeká, aby byl k dispozici s výkladem o svých plánech? To přirozeně nepiši na adresu slečny K., to platí v šobecně dnešním mladým lidem.

Ovšem na druhé straně jest jistá oprávněnost nářku v tom, že se někdy mladým lidem nedává došt příležitosti k uplatnění. Je to v architektuře, kde se projekty mladých architektů zamítají ve státní službě vesměs. Máme schopných mladých lidí hodně, ale nevětší se jejich počet a jejich vliv tím, když staří udělají místo. Tak jen žádný nářek nad těmi nastavenými lokty. Nikdo vám nebude vyčítat, že neproniknete tam, kde jste — nebo domníváte se být — očekávání. Nikoho to nenapadne. To zmizí samo sebou. Přece jsme byli také mladými a myslili jsme si, kolik nového jsme přinesli světu a kolik krásného jsme měli lidem říci atd. A za rok, za dva pozná člověk, že odlišit se v dobrém smyslu od průměru je věc velmi, velmi těžká, že žádá od lidí hodně obětí, že žádá lidi celých, kteří se nejen nezastavují před nastavenými lokty, ale těch, kteří se nebojí, těch, kteří nenaříkají, — protože člověk, který naříká, je konec konců slabý a touží po cizí síle, po cizí pomoci. A jaká pak originalita od těch, kteří potřebují, aby jim někdo ustoupil? Zvyk-

něte si, slečno Krausová, nebrat život tak strašně tragicky. Byla jste proti sentimentalitě. Takhle jsme si nepředstavovali odchovance řádovské a odchovance redakční rady „Studentského časopisu“! Kde je to mládí průbojné? To, které nenaříká a nestěžuje si? My staří (jako na př. já při svých 28 letech) hledáme spolupracovníky ve všech povoláních, potřebuje jich i republika, a — jedno je nutné: přijďte s novým, zdravým, radostným programem! Jinak nám to nebude zas vůbec nic platné!

Divky chtěly rovnost, dostaly ji po dlouhých bojích. A co dnes vidíme? Divky kouřící, vyžilé, nevyspalé, otrávené životem a unuděné vysedáváním v kavárnách. Tohle je něco jako „ničevó“ — čekání, kdy že vlastně už nás pozvou k práci? Mezi dívkami zbývá jí snad ještě hodně, ne? Slečna Krausová může převzít kus toho úkolu v oboru, kde je soutež zaručeně nejmenší. Málo lákavé snad? Možná, ale republika potřebuje nejen zdravě žijících mužů, ale také zdravě žijících žen. Tohle souvisí s právem, se zákony, to bude tedy docela vhodná činnost. Musí se snad každý smířit s tím, že při práci, při svém povolání, nebude podporován všemi prostředky, že si už musí sám hledat cesty k uplatnění. Rád bych už to uplatňování jednou viděl. Znáám několik mladých lidí, kteří dovedli dělat práci velmi významnou i přes překážky. Hodně se jich už dost vyživilo — právě z odchovanců „Student. časopisu“, řádovských konferencí, z YMCA. Nežlobte se tedy na nás, slečno Krausová, a jako žena se dejte do práce proti všemu, co činí dnešní ženu slabou, nebo když se Vám to nezdá být dost slavnostní a vážný úkol, dejte se k literátům. Ale je potřeba něco ovšem napsat. Nerozčilujte se také proti staří, protože my mladí (teď už) nemáme na rozdílování a na zlobení čas. A hledáte-li idealismus, jděte se podívat do nějaké početné rodiny nezaměstnaného; můžete třeba v takovém případě pomoci hledat místo. Zkuste to!

V úctě J. M., profesor.

*

O těch trampech.

Praha, dne 19. října 1930.

Vážený pane redaktore,

dovolu, abych podotkl, že řada trampů, popisovaných v posledních dvou článcích, není ještě úplná. Když jsem totiž četl ono krásné pojednání o zahraničních trampech od pana J. M., vzpomněl jsem těch dvou českých studentů, kteří se přihlásili k nám, dvěma trampům, v kalifornské Santa Barbaře, když jsme fotografovali rozkvetlou agave. Poznal jsem po světě mnoho cestujících mladých českých lidí, toulajících se po zemi jen pro cestování a zkušenosti samy. Jejich skupiny (zřídka cestují jednotlivě) jsou rozestry po celé zeměkouli — pozoroval jsem je v San Pedro, před kapitanátem, kde se dávali najmouti pro cestu na Honolulu, česali oranže v Kalifornii, jablka v Oregonu a Washingtonu a pracovali u Forda v Detroitu.

Neboť neexistují jen zahraniční trampové, ale též trampové zámořští. I u těchto začne to obyčejně touhou po světě, „modrých dalekých obzorech“, pokračuje to nespokojeností ve studiích anebo v zaměstnání. A z toho důvodu, že pro dnešního normálního mladého muže zůstane ještě dlouho Severní Amerika lákavou sítinou, řídí se většinou jejich odjíždějící proud přes Cheb, kde se odehrává poslední akt na domácí půdě snědením několika posledních tuzemských párků. — Teď přijde na to, jaký je vlastně plán: znám mládež, která se marně po týdny potloukala po hamburském a brémském přístavě, kde je to poměrně dost snadné ukořistit nějaké to zaměstnání na špinavé nákladní lodi — a vím zase o dvou, kteří si zase vážili cesty až do Liverpoolu (včetně prvotřídní bouře cestou z Hamburku do Doweru, absolvované na páchnoucí rybářské bárce). Liverpool je málo známá štace mezi československými trampy, v tanních úřadech jsou na cizince kručáci, ale s dávkou jisté cílevědomosti (podporované alespoň trochu srozumitelnou angličtinou) můžete být již druhého rána v „pantry“ parníku na cestě do Halifaxu nebo New Yorku. V horším případě se musíte spokojit s nějakým odraným trampem, který vezl do Evropy dobytek nebo ovoce a teď se vrací k ame-

rickým břehům s nákladem dříví nebo rudy. Těch devět až čtrnáct dní na moři ve službě nejnižšího řádu podrobí poslušnost i velmi vzpurných a nafoukaných povah (proto doporučuji p. t. rodičům, jako dobrý polepšovací prostředek) zjevení sochy Svobody, vystupující přízračně z ranní mlhy, ani neuvídíte, protože je po snídani a jest nutno zdolat pyramidu nečistých talířů a příborů se stopami zaschlých vaječných žlutků. Večer je konečně po všem a ze čtyřadvacátého pieru jdou si trampové z „pantry“ na procházku, které jim žádný úřad nebrání, do Gotham — New Yorku.

Až v Chicagu se všichni shledali. Přijeli oklikami přes Hoboken, kde dělali v továrně na pudry, přes Buffalo s Niagarou, v Detroitu pracovali u conveyeru na karoseriích a tak vydělávali na cestu k Západu. Podivuhodné je, že nebyli na svých cestách sami. Takové dvojice, trojice českých mladíků dokazovaly, že jest již po době, kdy se jezdilo do Států jen na trvalo, po spálení všech mostů za sebou, na dobré, či zlé. Amerika byla po válce zahrnuta do programu zahraničních trampů. Pracují u Forda v Detroitu, u McCormicka v Chicagu, jedou odtamtud do St. Louis, a chápou se dle potřeby každého zaměstnání, aby mohli dále a aby získali více zkušeností. Jsou to mnohdy hoši z našich bohatých rodin, ale spoléhají se tam jenom na sebe, stojí na vlastních nohách. Natírají residence boháčů v Saint Louis, šoférují v Omaze, v Kansas City. Jsou mladí, jest to krásné dobrodružství a učí je tomu nejkrásnějším: CHÁPAT ŽIVOT, JAKÝ JE. Jelikož jsou v blahobytné zemi, berou na sebe brzo její mimikry: někde koupili za pár desítek antikvární auto a to jim dává větší akční a rychlostní radius. Jedou přes prerie v Dakotě, přes rozžhavaný písek silnice napříč Arizonou, spravují pneumatiky na okraji Grand Cañonu, a mají-li dost štěstí a provozních prostředků, dostanou se až k Pacifiku. Nejsou sami. Jim podobných skupin pohybuje se neustále po Státech mnoho. Potkávají se a poznávají s údivem, jaksi náhodou a nacházejí své stopy na nejneočekávanějších místech: ať jsou to ti neznámí čeští hoši od agave ze Santa Barbary, nebo ti tři veselí z Rochesteru, vařící kávu pod tisíciletými sekvojemi v Sierrách, anebo jen konečně pouhý český zápis v knize na liduprázdném vrcholu 3.800 metrového San Gorgonio. Na Main Street v Los Angeles jsme potkali Královéhradečáka (ta ulice si vsuknutí zaslouží svoji pověst: čekáte-li prý tam dosti dlouho, uvidíte zcela jistě někoho ze svého rodného města, je to křížovatka světařilů). Na Embarcadero v San Francisku rozházel svůj zápisník s českými poznámkami hoch z Brna, kupující pohlednice. V rozsáhlých jablokových plantážích kolem Wenatchee rovnali do bedniček rudá jablka tři čeští studenti, kteří právě přijeli na antikvárním Buicku z Tacomy a neměli dost peněz. Ta jablka se prodávají v Praze, všimněte si etikety na bedničce „Wenatchee“, možná že jí balili čeští trampové!

Tito hoši a sta ostatních, kteří kolují po státech zeměkoule, patří k ohromné rodině svých kolegů, o kterých jsme tu již od p. p. Kocourka a M. J. slyšeli. Učí se mnozí z nich životu od primitivních počátků, jsou samostatní, soběstační, stávají se z nich lepší lidé. Hodně se jich vrací domů, viděli svět, naučili se pracovat jinak a účelněji než doma, myslí již také úplně jinak, nasáklí jiným duchem. Stali se z nich světoobčané. Možná, že mnozí z nich jednou nahradí ty, kteří z boží milosti sedí za kocourkovskými stoly našich radnic, ministerstev a ostatních úřadů (dovolí-li jim jejich temperament a amerikanismus snést tempo byrokracie) a veřejný život bude pak jiný. Oni jsou rozhodně internacionální, třebaže zůstávají vždy a všude Čechoslováky a proto se z nich nikdy nebudou rekrutovatí řemeslní štváci šovinistických listů. Mají přátele po celé zeměkouli, nesedí v malé kaluži, kde by jinak kuňkali na sebe. Přesvědčili se, že kolem skutečně existuje, žije a dýchá, myslí a pracuje ohromný svět, který většinou dělá věci lépe než doma. Nebudou z nich nikdy sobečtí egocentristé v národním smyslu a trošečníci na malém ostrově, každý z nich je (promiňte) Kolumbem svých zemí, rozšířil se přes hranice kaluže, myslí světově, Wellsovsky.

A sociálně? Bože, málokdo z těch vyšších bohorovných může pochopit, jak podivuhodně a ze základů přerovnávali se věci ve hlavě hochy postaveného buď vlivem nutnosti, nebo dobrovolně na dlouhý čas mezi dělníky u pohyblivého pásu v automobilce, nebo v natěrač-

ské dílně elektrických drah. Evropský tramp je sezonní, krátkodobý. Vyskytuje se většinou hromadně o prázdninách a vrací se brzo do svého normálního života. Zámorský tramp však je sám se sebou po mnoho roků nepřetržitě a má proto mnoho času se předělat.

A nyní konečně to, na co stále myslím při tomto dopise: Je to snad trochu odvážné tvrzení a nejsem s ním docela jist, ale myslím si, že ti naši zahraniční (nejen zámorští) trampové po návratu vykonávají prakticky pro národ poněkud více než ta mladá generace, to drahé mládí, kterému tak mile a spravedlivě odpovídáte v posledním čísle. Nechci tvrdit, že by měli patent na rozum a zkušenosti, ale oni již doopravdy pracují! Jsou všichni do jednoho na svých místech, ale ve veřejnosti se o nich neví. Nepíší sice nesrozumitelné básničky, nemalují primitivní mazaniny, nad nimiž se naši kritici rozplývají nepochopitelnými větami, ale za to jsou vedoucími v podnicích obchodních a průmyslových, profesory, učitelé, inženýry. Každý z nich je nabit zkušenostmi, rozhledem a velkou schopností: „To know how“ — čili vědí, jak do toho. Hledí do předu, protože se tak naučili, jsou vesměs optimisté a bojí se jen málo věcí. Nemusí se dovolávat, aby jim staří učinili místo, nepotřebují toho, neboť je tam jejich schopnost časem sama stává, když to dovedou lépe než ti staří. Nemají obav, že jim naroste zatím Holečkův plnovous, než se dostanou na sluníčko, jsou již tam mnohde vedle těch starých, protože to dovedli. Dokázali, že na to mají právo, svoji práci, skutky, činy.

Jsou zkrátka užitečnými ve službách národa v tom nejkonkrétnějším slova smyslu — a to je ta nejkrásnější vlastnost a důsledek zahraničního trampingu.

Zůstávám vždy Váš stoupenec a Váš oddaný Ota Šimek.

*

Proč se volí katolíky.

Milý Peroutko,

měl bych několik poznámek ke článku páně Hertlova, v němž stavi učení katolíky mého typu proti lidovcům na vesnici, aby tak ukázal, jaká hesla doopravdy působí na lid a jak jsou daleko od našich městských učeností, o něž se hádáme. Pokládám toto studium za opravdu cenné a poučné a čtu jeho články s velkým zájmem. P. Hertl dokazuje, že vesničtí lidovci nejdou s lidovou stranou ani pro její sociální, národní nebo vůbec světsky politický program, nýbrž proto, že chtějí chránit ohrožené náboženství. Tím se prý liší tyto babičky a títo dědečkové od nás, katolických inteligentů. Musím p. Hertla zklamát, neboť se přiznávám, že hlásím-li se i politicky do katolického (třeba právě ne do lidoveckého) tábora, jsem veden podobným primitivismem, jako ti výměnkáři a jiní vesničtí troglodyti. Kdybych si měl volit společnost podle svých sympatií literárních, společenských, sociálních, vzdělanostních, šel bych asi jinam, než tam, kam jsem šel. Ale protože věřím katolíky, jsem přesvědčen, že se nemožu svým náboženským povinností vymknout ani jako občan. Podle toho volím, podle toho jedním i politicky. Druhá věc, kterou bych chtěl zdůraznit, je tato: Byl jsem dlouho přesvědčen, že stoupenec lidové strany jdou s ní hlavně proto, že jsou katolíky. Kdo to však často neví, je vedení lidové strany, jež velmi často stavi z taktických důvodů náboženský program do pozadí, a zdůrazňuje svůj nacionalismus, solidarismus, odborové hnutí, řepařské organizace, státnost, jenom aby se o ní nemyslílo, že je klerikální! Nepokládám to ani za správné ani za prospěšné. Je pravda, že v době konservativní konjunktury s ní volilo mnoho lidí, kteří katolíky co do náboženského přesvědčení nebyli. Volili s ní ze zájmů stavovských, ze sociálního konservatismu, ze strachu o morálku chudého lidu, na něž musí být pšínost atd. atd. Ale títo okrajoví stoupenec, tuto „Mitläuffi“ odpadli a budou ještě odpadat. Proč? Protože v době, kdy byli v dosahu katolické kulturní práce, se nikdo nestaral o jejich náboženské prohloubení. Přece jenom je nejlepší dělat víno také z hroznů. Stalo se na Pardubicku, že byla lidovou stranou získána celá obec dotud agrární, pro nějaké řepařské úspěchy lidovců. Ale než se rok s rokem sešel, ves byla opět agrární. Proč? Protože kulturní pracovníci strany opomněli, že jest nutno se starat také o statky, kterých rez nežere a zloději nekradou.

Ve Francii jsme viděli strašné politické úspěchy katolíků. Ale katolictví nebylo zničeno, protože bylo nábožensky hluboké. Mohou přijít doby, kdy všechny naše stranické aparáty budou smeteny. Co však a nemůže být smeteno, jest hloubka náboženského přesvědčení. Strana, která by budovala na periferních stoupcích, na spoluběžcích, na pouhé agitaci, musí ztroskotat. Jen drobná kulturní práce mezi lidem, práce mající úroveň a vyznačující se horlivostí ne pro hlasy, ale pro duše, může mít úspěch. Článek pana Hertla mne v tomto přesvědčení utvrdil. Když lidová strana, nebo kterákoli katolická strana jiná nebude svou věc vyhrávat náboženským programem (třebaže nesmí zanedbávat, což těžšího jest v zákoně, soud, milosrdenství a věrnost — t. j. práci hlavně sociální), řepařskými organisacemi a cvičením na hrazdě, to trvale nevyhraje. „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují ti, kdož jej budují.“ *Dr. Alfred Fuchs.*

Hlas úředníkův o hlasu rolníkovu.

Vážený pane redaktore!

Na stesky pana F. M. na bídné poměry rolníků chci reagovati jen potud, pokud je pan M. mezi řádky doporučuje léčiti také tím, že by se veřejným úředníkům ubralo na plotech. Tenhle recept není ničím novým — je to tak svůdně jednoduché, sebrat něco tomu, jehož kapsa je tak průhledná a jehož obrana je zakázána a trestna. Už jsme to jednou zažili po převratu a — nehledě k nekonečnému smutku, jimž konec konců páchla památná motivace tohoto snížení našich platů — vůbec se to neosvědčilo, očekávané výsledky nenastaly. Pochybuji, že by k tomu ještě někdy došlo. Ne, spoluobčané zemědělci, litujeme Vás, žijete-li špatně, ale z tohoto mračna pršet nebude. Nelze Vás léčit na náš účet, nelze jednoho chudáka zahřát tím způsobem, že se strhne kabát s druhého. Zeptejte se u Vás na vsi četníka, učitele a poštmistra! Dvakrát si pan M. postěžoval, „že ostatním se přidává“. My víme, že od 1. ledna 1926 nám nikdo nic nepřidal. Myslí-li pan M. 13. služné, tedy jím většina z nás nezíská ročně ani tolik, zač se koupí prase; po zdražení, které 13. služné možná přinese, kdo ví, zda tolik, zač se koupí krocán. Sotva jsme se začali vylizovat, už nám někdo zase chce ubírat. Tím smutnější, je-li to řečeno za celý venkov. Ale tomu nevěřím. Tisíce z nás dostávají 6—8 set měsíčně. Ti by možná rádi pracovali za byt a stravu, právě tak jako mnoho dělníků. Přes 2 tisíce měsíčně má jen několik tisíc našinců, přes 3 tisíce hrstka. A ti si to perně zaslouží, věřte. Ostatně nic nevyčítáme, ale musí se také trochu myslet, jak se kdo měl dříve. Naše platy mají ještě daleko do těch, které jsme měli za Rakouska, to je početní fakt, a i ty platily za hubené. Kdežto se zdá být zjištěným faktem, že nejmenší procento lidí, stonavších v době válečného hladu enteritidami z tehdejšího „chleba“, bylo mezi rolníky. A tehdy to něco bylo, mohl-li někdo říci: já se najím. Zkrátka: nic ve zlém, ale na účet veřejných zaměstnanců sedlákovu pomáhat možno nebude.

S projevem úcty *Dr. H.*

Reforma profesorů.

Ústřední spolek československých profesorů požádal nás za uveřejnění této své konečné odpovědi panu K. J. Benešovi: „Nemůžeme souhlasit s panem K. J. Benešem, že disciplinární případ, z něhož v svém článku vyšel, je v jeho článku věci podružnou. Neboť předstupuje-li kdo před veřejnost s posudky, tvrzeními a do-

konce obviněními, jež jsou založena na jeho subjektivních dojmech a informacích, nelze jeho projevy přijímat jako dogmata, nýbrž jest nutno vždy zkoumat, jak pečlivě hodnotí své premisy a jak z nich dovede činiti závěry. Je-li tedy pro pana Beneše případ, z něhož vyšel, věci podružnou, je jistě pro kritického čtenáře významu rozhodujícího pro ocenění celého dalšího obsahu článku.

Ponecháváme kritickému čtenářstvu, aby si posoudilo, zda se naše vyličení případu liší od vyličení páně Benešova ve věcech irrelevantních či podstatných. Dovolává-li se p. Beneš své funkce úřední, nutno konstatovati, že funkce ta není toho rázu, aby se mu v ní bylo dostalo o případě objektivní zprávy od činitelů jedině k tomu povoláných. Jeho informace byla jednostranná a pan Beneš neučinil nic, aby si ji ověřil podle zásady „audiatur et altera pars“. Jestliže přesto svou versi učinil podkladem brisnického odsouzení určitého sboru, jestliže přes naše vyličení trvá na svém nepříznivém posudku o onom sboru, jest zřejmé, že tento případ je nanejvýš závažný pro posouzení usuzovacích metod páně Benešových.

Musíme proto odmítnouti výtku negentlemanské okliky a osobního útočení, kterou nám pan Beneš činí. Bylo nejen naším právem, ale i povinností upozorniti čtenáře na to, že, jak z daného případu patrno, činí pan Beneš své závěry profesorům nepříznivé na podkladech vratkém.

Odmítnouti musíme i výtku, že pokládáme za svou povinnost hájiti profesory špatně. Pan Beneš dobře ví, že odsoudil profesory téměř šmahem a že soudy částečné, které snad byly oprávněny, naprosto nespravedlivě generalisoval. A je jistě charakteristické, že pan Beneš pokládá ty, kdo mlčeli, t. j. kdo se na jeho článek neozvali, za průměrné (!) a špatné profesory.

Nejpádnější však důkaz toho, že naše nedůvěra v objektivnost pana Beneše jako posuzovatele profesorů jest nanejvýš oprávněna, poskytl pan Beneš v své odpovědi sám, když zavlekl zcela násilně do své republiky věc, která s jeho dřívějším článkem ani s naší odpovědí nemá vůbec nic společného, vině profesory z agitace proti zvýšení platů soudců. Vysokoškolský svaz uvádí tento nový projev zaujatosti páně Benešovy proti profesorům na pravou míru. Pro nás je tu nanejvýš důležité konstatovati, že pan K. J. Beneš na podkladech nepřesných, nesprávných a neověřených premis činí závěry profesorům nepříznivé. Quod erat demonstrandum.“

Z usnesení valné schůze delegátů ze dne 12. října 1930 žádá předsednictvo Vysokoškolského svazu za uveřejnění této odpovědi na dopis pana K. J. Beneše v 40. čísle Prítomnosti: „Pan K. J. Beneš dotkl se ve svém dopise nejen profesorů, nýbrž i celého Vysokoškolského svazu a jeho činnosti. Vysokoškolský svaz sdružuje až na nepatrné výjimky veškeré vysokoškolsky vzdělané státní a veřejné zaměstnance. Při jednáních o zlepšení platů soudcovských neagitoval pro to, aby se soudcům zlepšení nedostalo, nýbrž zasazoval se o to, aby se stejného zlepšení dostalo zároveň všem vysokoškolsky vzdělaným zaměstnancům, pokládaje to za stejně vážný zájem státu. Pokud se této práce Svazu účastnili profesori, činili tak z jednomyslného usnesení všech složek ve Svazu sdružených a jejich činnost se pohybovala vždy jen v rámci Svazem stanoveném. Odmítá proto předsednictvo Vysokoškolského svazu nesprávné výtky, které pan K. J. Beneš činí v této věci profesorům přímo a Svazu nepřímo.“

Předseda: *Karel Špringer*, vrchní rada polit. správy.
Jednatel: profesor *Josef Bradáč*, Ing. *Eduard Patka*.

**Velký
výběr**

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

plnicích per
(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont Blanc atd.),

K. Wagner, Brno-Česká 16.